

Ελληνική Δημοκρατία - Υπουργείο Υγείας

Πανελλήνιος Σύλλογος Εργοθεραπευτών

ΝΠΔΔ

www.pse.org.gr

Οδηγός Ευαισθητοποίησης και Καλών Πρακτικών για Εργοθεραπευτές/-τριες: Σε ΛΟΑΤΚΙ+ Ζητήματα

Οδηγός Ευαισθητοποίησης και Καλών Πρακτικών για Εργοθεραπευτές/-τριες: Σε ΛΟΑΤΚΙ+ Ζητήματα

Μετάφραση – Προσαρμογή - Σχεδιασμός

Παναγιώτης Παπακωνσταντίνου

Επιστημονική Επιμέλεια

Δρ. Παναγιώτης Σιαπέρας

Συνεισφορά:

Μαρκέλλα Γιαννακάκη

Ελένη Μερκούρη

Ευάγγελος Μουστάκης

Αθήνα, 2021

“Permission was sought from and granted by the Association of Occupational Therapists of Ireland (AOTI) to translate and adapt its publication, LGBT+ Awareness and Good Practice Guidelines for Occupational Therapists (2019), for use by Greek occupational therapists. The AOTI was not involved in the translation or adaptation of its document. The authors of the original AOTI document are acknowledged as Dr Mark Brown, Jane Freeman, Vanessa Jordan, Niall Kirrane and Odhrán Allen”.

“Ο Πανελλήνιος Σύλλογος Εργοθεραπευτών (ΠΣΕ-ΝΠΔΔ), μετά από αίτημα του Συλλόγου Εργοθεραπευτών της Ιρλανδίας (Association of Occupational Therapists of Ireland - AOTI), κοινοποιεί στα μέλη του την απόδοση στα ελληνικά του Οδηγού με τίτλο ‘Οδηγός Ευαισθητοποίησης και Καλών Πρακτικών για Εργοθεραπευτές/-τριες: Σε ΛΟΑΤΚΙ+ Ζητήματα’. Στην αξιολογή μετάφραση και προσαρμογή στα ελληνικά δεδομένα των συναδέλφων Παναγιώτη Παπακωνσταντίνου και Παναγιώτη Σιαπέρα δεν έλαβε μέρος ο ΠΣΕ, ο οποίος ευχαριστεί θερμά τους δύο συνάδελφους Εργοθεραπευτές για την εξαιρετική τους εργασία”.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το 1948 ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών παρουσιάζει την Οικουμενική Διακήρυξη για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Λίγο αργότερα, το 1950, το Συμβούλιο της Ευρώπης εκδίδει τη σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών. Το 2016 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διακηρύσσουν πανηγυρικά τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κοινή συνισταμένη αυτών των θεμελιωδών κειμένων είναι ο σεβασμός στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια και ότι όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ίσοι και ελεύθεροι με τα ίδια δικαιώματα. Ταυτόχρονα, καθορίζουν την υποχρέωση της συντεταγμένης πολιτείας για υγειονομική και κοινωνική φροντίδα όλων των πολιτών χωρίς οποιουδήποτε είδους διάκρισης. Συνεπώς, μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, σε θεωρητικό αλλά και πρακτικό επίπεδο, οι κοινωνίες έχουν πλέον ορίσει βασικούς άξονες όσον αφορά τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η εφαρμογή σε πολλές περιπτώσεις είναι ταχύτατη, ενώ σε άλλες χρειάζεται συστηματική ενημέρωση προκειμένου να υπάρξει ενδυνάμωση της κοινωνίας για εξάλειψη κάθε είδους διάκρισης. Σε αυτό το πλαίσιο το Νοέμβριο του 2020 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για πρώτη φορά από τη σύστασή της, ανακοίνωσε τη στρατηγική της για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων κατά τα έτη 2020 – 2025 σε τέσσερις βασικούς πυλώνες: την αντιμετώπιση των διακρίσεων, την ασφάλεια, την οικοδόμηση κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς και την δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων σε παγκόσμιο επίπεδο.

Κάθε κύτταρο της κοινωνίας, όπως ο επιστημονικός κλάδος της Εργοθεραπείας, έχει καθοριστική συμβολή στη μετουσίωση αυτών των αρχών, καθώς αποτελούν θεμέλιο στην άσκηση του επαγγέλματος, στην εκπαίδευση αλλά και στην επιστημονική μελέτη. Η Δικαιοσύνη του Έργου είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα της προσέγγισης της Εργοθεραπείας, όπου αναγνωρίζεται το δικαίωμα της συμμετοχής σε καθημερινά έργα χωρίς αποκλεισμούς για κάθε άτομο ανεξάρτητα από την ηλικία, την ικανότητα, το φύλο, την κοινωνική τάξη, το σεξουαλικό προσανατολισμό ή άλλο. Αυτό συνάδει με το ενδιαφέρον της Εργοθεραπείας για σεβασμό στις δίκαιες ευκαιρίες και αμεροληψία, κατά την παροχή υπηρεσιών Εργοθεραπείας σε κάθε πλαίσιο ατόμων, ομάδων και πληθυσμών. Λαμβάνοντας υπόψη την προσωποκεντρική και τη

συμπεριληπτική παρέμβαση, στόχος του παρόντος εγχειριδίου είναι να αποτελέσει έναν οδηγό πρώτης ενημέρωσης Εργοθεραπευτριών και Εργοθεραπευτών για τους ΛΟΑΤΚΙ+ πολίτες που πιθανά να παραπεμφθούν ή έχουν ανάγκη για τις υπηρεσίες της Εργοθεραπείας. Για να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε επαρκώς στην άσκηση του επαγγέλματος και να στηρίξουμε κάθε άτομο είναι σημαντική η γνώση της σχετικής ορολογίας, της τρέχουσας νομοθεσίας σε Ελλάδα και Κύπρο και κυριότερα των προσωπικών και κοινωνικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι ΛΟΑΤΚΙ+ πολίτες. Έτσι, με αυτό το εγχειρίδιο, το οποίο αποτελεί μετάφραση και προσαρμογή στα ελληνικά του αντίστοιχου που εκδόθηκε στην Ιρλανδία από τον Ιρλανδικό Σύλλογο Εργοθεραπευτών (AOTI Association of Occupational Therapists of Ireland), δίνονται τα εργαλεία ανάλογης συμπεριφοράς και προσέγγισης της Εργοθεραπείας χωρίς στερεότυπα, προκαταλήψεις και την αμηχανία της άγνοιας. Παράλληλα, παρουσιάζονται μελέτες περίπτωσης και οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν ΛΟΑΤΚΙ+ πολίτες, με το χειρισμό και τον αναστοχασμό του/της Εργοθεραπευτή/-τριας από την Ιρλανδία, ενώ παρατίθεται σχολιασμός της ελληνικής συγγραφικής ομάδας. Ο επαγγελματισμός, η γνώση και η ανοιχτή αντίληψη, βασισμένα στις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την προσφορά στο συνάνθρωπο και την επιστημονική προσέγγιση της Εργοθεραπείας, μπορούν να στηρίξουν κάθε πολίτη, αρκεί να έχουμε την δύναμη της γνώσης και την ελευθερία της σκέψης .

Το παρόν εγχειρίδιο, μια σημαντική πρωτοβουλία του συναδέλφου Παναγιώτη Παπακωνσταντίνου, ας τύχει ευρείας αποδοχής από συναδέλφους σε Ελλάδα και Κύπρο τροφοδοτώντας δημιουργικό επιστημονικό διάλογο στην εξέλιξη παροχής υπηρεσιών Εργοθεραπείας σε ΛΟΑΚΤΙ+ πολίτες .

Δρ. Παναγιώτης Ν. Σιαπέρας, *MRCOT, CPsychol AFBPsS*
Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την Εργοθεραπεία στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (ENOTHE)
Ινστιτούτο Επιστήμης του Έργου & Αποκατάστασης Μητροπολιτικού Κολλεγίου
Τμήμα Εργοθεραπείας Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

Πίνακας Περιεχομένων

Ενότητα 1: Εισαγωγή στην ΛΟΑΤΚΙ+ συμπεριληπτική πρακτική	7
1.1. Η γνώση είναι το κλειδί για μια συμπεριληπτική πρακτική	8
1.2. Κατανόηση της προκατάληψης	9
1.3. ΛΟΑΤΚΙ+ Υπερηφάνεια και Ανθεκτικότητα	10
Ενότητα 2: ΛΟΑΤΚΙ+ Άτομα: Ορολογία και Έννοιες.....	11
2.1. Σεξουαλικός Προσανατολισμός (Sexual Orientation)	12
2.2. Ετεροκανονικότητα	13
2.3. Ταυτότητα φύλου (Gender Identity)	14
2.4. Ίντερσεξ	16
2.5. Cis – κανονικότητα	17
2.6. Δυσφορία φύλου	17
2.7. Φυλομετάβαση	19
2.8. Αποκάλυψη (disclosure) και “Coming Out”	20
Ενότητα 3: Έρευνες της Ιρλανδίας σχετικά με τις ζωές των ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπων...22	22
3.1. Έρευνα: «My Word Survey» (Dooley and Fitzgerald, 2012).....	23
3.2. Έρευνα: «LGBTIreland» (Higgins et al, 2016)	24
3.3. Έρευνα: «Speaking from the Margins» (McNeil et al, 2013).....	28
3.4. Έρευνα: «Visible Lives Study» (Higgins et al, 2011).....	29
Ενότητα 4: ΛΟΑΤΚΙ+ Οδηγίες Καλών Πρακτικών	32
4.1. ΛΟΑΤΚΙ+ Κατευθυντήριες γραμμές καλών πρακτικών	33
4.2. Ένα πλαίσιο αναφοράς για μια συμπεριληπτική Εργοθεραπεία σε ΛΟΑΤΚΙ+ πολίτες	34
4.2.1. Προφίλ υπηρεσιών Εργοθεραπείας	35
4.2.2. Πολιτική και διαδικασίες	36
4.2.3 Προγράμματα.....	38
4.2.4. Προσανατολισμός σε επαγγελματική εξέλιξη & επιμόρφωση	38
4.3. Διαμορφώνοντας τον ρόλο της Εργοθεραπείας με ΛΟΑΤΚΙ+ ωφελούμενους/-ες.....	40
Ενότητα 5: Μελέτες Περίπτωσης.....	44
Επίλογος.....	62
Βιβλιογραφική Λίστα.....	64
Παραρτήματα.....	67
Παράρτημα 1: ΛΟΑΤΚΙ+ Οργανώσεις και Οργανισμοί	67

Παράρτημα 2: Πρόσθετο υλικό ΛΟΑΤΚΙ+ ελληνικών οδηγών	69
Παράρτημα 3: Λεξικό Εννοιών	70

Ενότητα 1: Εισαγωγή στην ΛΟΑΤΚΙ+ συμπεριληπτική πρακτική

1.1. Η γνώση είναι το κλειδί για μια συμπεριληπτική πρακτική

Ο σκοπός του συγκεκριμένου οδηγού «Καλών Πρακτικών» είναι η παροχή ενημερωτικού υλικού, ένα εγχειρίδιο για τους/τις Εργοθεραπευτές/-τριες, με σκοπό την ενδυνάμωση της άσκησης του επαγγέλματος χωρίς αποκλεισμούς για ΛΟΑΤΚΙ+ πολίτες. Επίσης, η χρήση του ενδεχομένως να φανεί χρήσιμη και σε άλλους επαγγελματίες υγείας, όπως κοινωνικούς επιστήμονες και εν γένει διεπιστημονικές ομάδες. Ο εν λόγω οδηγός αποτελεί μια συνέχεια της ενημέρωσης γύρω από τα ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα, μια συζήτηση και πληροφόρηση, όπου τα τελευταία χρόνια λαμβάνει χώρα στην ελληνική κοινωνία από τη δράση κυρίως ΛΟΑΤΚΙ+ οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (οι αναγνώστες/-στριες μπορούν να ανατρέξουν στο Παράρτημα 1, όπου έχουν συμπεριληφθεί ΛΟΑΤΚΙ+ οργανώσεις σε Ελλάδα και Κύπρο).

Η συγκεκριμένη ενημέρωση, είναι πολύτιμη για τους Εργοθεραπευτές/-τριες και γενικότερα για τις διεπιστημονικές ομάδες ώστε να μπορέσουν να παρέχουν συμπεριληπτικές υπηρεσίες, κάτι το οποίο αποτελεί δεοντολογική δέσμευση και νομική απαίτηση σε πολλές χώρες, όπως στην Ιρλανδία. Στόχος της παρούσας μετάφρασης και προσαρμογής στα ελληνικά είναι η ενημέρωση και ο δημιουργικός διάλογος άνευ προκαταλήψεων.

Οι συγκεκριμένες πληροφορίες απουσιάζουν στο σύνολο προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών ή/και σε προγράμματα δια βίου μάθησης και επαγγελματικής κατάρτισης. Επομένως, ο Ιρλανδικός Σύλλογος Εργοθεραπευτών (ΑΟΤΙ) αναγνώρισε την επιτακτική ανάγκη κάλυψης αυτού του πεδίου γνώσης στην Εργοθεραπεία. Είναι σημαντικό να υπάρξει ανάλογη ενημέρωση σε Ελλάδα και Κύπρο για την πληρέστερη κάλυψη των αναγκών των Εργοθεραπευτών/-τριών και των ωφελούμενων από τις υπηρεσίες Εργοθεραπείας.

Η σιωπή από τους επαγγελματίες υγείας αποτελεί μια μαρτυρία της ευρύτερης κατάστασης στην κοινωνία, όπου άνθρωποι της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας έρχονται αντιμέτωποι με αρκετές παρανοήσεις και προκαταλήψεις εξαιτίας της μη ολοκληρωμένης ενημέρωσης. Πολλές από αυτές επικεντρώνονται γύρω από την προκατάληψη ή την υπόθεση, πως οι άνθρωποι είναι ή πρέπει να είναι

ΛΟΑΤΚΙ+

Ένα αρκτικόλεξο των λέξεων λεσβία, ομοφυλόφιλο, αμφιφυλόφιλο, τρανς, κουίρ, ίντερσεξ άτομο. Το «+» στο τέλος χρησιμοποιείται για να δηλώσει συμπεριληπτικότητα σε όλες τις υπόλοιπες ταυτότητες.

Γίνεται κατανοητό ότι τα μακροσκελή ακρωνύμια μπορεί να προκαλέσουν σύγχυση, ενώ οι ορολογίες και το περιεχόμενό τους πιθανώς να αγχώσουν. Ωστόσο, η ύπαρξη περισσότερων εννοιών ή/και όρων είναι απαραίτητη για να εκφραστεί αποτελεσματικότερα η σύνθετη ταυτότητα κάθε ανθρώπου, ενώ τα μεγάλα αρκτικόλεξα συμβάλλουν στο να κερδίσουν ορατότητα κι άλλες ταυτότητες, πέρα από τις συνηθισμένες.

Colour Youth, 2021

ετεροφυλόφιλοι/ες (heterosexuals), μια αντίληψη που συχνά αναφέρεται ως ετεροκανονικότητα (heteronormativity). Αντίστοιχα, υπάρχει η υπόθεση ή προκατάληψη πως οι άνθρωποι είναι ή πρέπει να είναι cisgender (όχι transgender), μια αντίληψη η οποία συχνά αναφέρεται ως cis – κανονικότητα (βλ. Παράρτημα 3 γλωσσάρι ΛΟΑΤΚΙ+ εννοιών).

Η σπουδαιότητα της ΛΟΑΤΚΙ+ συμπερίληψης κατοχυρώνεται στον κώδικα δεοντολογίας του Ιρλανδικού Συλλόγου Εργοθεραπευτών (Association of Occupational Therapists of Ireland AOTI), ο οποίος απαιτεί από τους/τις Εργοθεραπευτές/-τριες να σέβονται τα δικαιώματα και την αξιοπρέπεια όλων των ωφελούμενων υπηρεσιών Εργοθεραπείας.

Το επίκεντρο του ενδιαφέροντος για τους/τις Εργοθεραπευτές/-τριες που ασκούν το επάγγελμα, διδάσκουν Εργοθεραπεία, διεξάγουν έρευνα ή τοποθετούνται σε θέσεις διεύθυνσης, είναι η σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ της υγείας του ατόμου και της εκτέλεσης έργων.

Το επάγγελμα της Εργοθεραπείας ενστερνίζεται τις αξίες της προσωποκεντρικής/πελατοκεντρικής και ολιστικής προσέγγισης, οι οποίες προϋποθέτουν την συμπερίληψη οποιωνδήποτε ΛΟΑΤΚΙ+ αναγκών. Οι συγκεκριμένες ανάγκες επηρεάζουν την υγεία και τα έργα των ΛΟΑΤΚΙ+ ωφελούμενων. Σκοπός του συγκεκριμένου οδηγού είναι να βοηθήσει τους/τις Εργοθεραπευτές/-τριες κάθε επαγγελματικής βαθμίδας να αντιληφθούν τις ανάγκες των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων προκειμένου να ασκήσουν καλύτερα το επάγγελμα στο πλαίσιο της ολιστικής και προσωποκεντρικής προσέγγισης.

1.2. Κατανόηση της προκατάληψης

Η προκατάληψη χαρακτηρίζεται από μία μονόπλευρη προσωπική άποψη, αποστραγγισμένη από επιστημονική σκέψη και αντικειμενικότητα, υιοθετώντας μια προοπτική δίχως «ανοιχτό μυαλό». Οι προκαταλήψεις μαθαίνονται και ενστερνίζονται συχνά από το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον που ζει κάποιος/-α και γίνονται μέρος του/της δικού του/της συστήματος πεποιθήσεων. Ένα σημαντικό πρόβλημα αυτών είναι πως συχνά δεν αναγνωρίζουμε την πρόσκτησή τους, και παρά την όποια ενημέρωση λαμβάνουμε, εξακολουθούμε να λειτουργούμε μέσω αυτών. Στην άσκηση του επαγγέλματος οι προκαταλήψεις δύνανται να επηρεάσουν την κρίση και κατ' επέκταση την κλινική συλλογιστική πορεία. Επιπροσθέτως, οι προκαταλήψεις μπορούν να επηρεάσουν τους/τις επιστήμονες ως προς τη χρήση κατάλληλης γλώσσας, τη δόμηση μιας καλής θεραπευτικής σχέσης και την παροχή μιας προσωποκεντρικής πρακτικής.

Η προκατάληψη έναντι των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων είναι πολυμορφική, κυρίως μέσω της παρανόησης σχετικά με την ταυτότητά τους, φτάνοντας μέχρι και την πλήρη προκατάληψη. Επίσης, οι προκαταλήψεις μπορεί να οδηγήσουν σε ομοφοβικές (homophobic), τρανσφοβικές (transphobic) ή/και αμφιφοβικές (biphobic) στάσεις

και συμπεριφορές, οι οποίες είναι επιζήμιες για τους/τις ΛΟΑΤΚΙ+ ωφελούμενους/-μενες και αντίθετες με τις αξίες του επαγγέλματος. Σύμφωνα με τον Κώδικα Δεοντολογίας των επαγγελματιών υγείας σε πολλές χώρες, όπως στην Ιρλανδία, κάθε μορφή ομοφοβικής, τρανσφοβικής ή/και αμφιφοβικής εκούσιας ή ακούσιας στάσης κρίνεται απαράδεκτη και αποτελεί παραβίαση του συγκεκριμένου κώδικα.

Η αναγνώριση και η ελαχιστοποίηση προκαταλήψεων προς τους/τις ΛΟΑΤΚΙ+ ωφελούμενους/-μενες εκ μέρους των επαγγελματιών υγείας μπορεί να διασφαλίσει μια ορθή στάση και άσκηση του επαγγέλματος χωρίς αποκλεισμούς.

1.3. ΛΟΑΤΚΙ+ Υπερηφάνεια και Ανθεκτικότητα

Το Φεστιβάλ Υπερηφάνειας (PRIDE) προέκυψε από την πεποίθηση ότι η διαφορετικότητα είναι ζήτημα εορτασμού αντί καταπίεσης και αποκλεισμού. Το Φεστιβάλ Υπερηφάνειας παραμένει ένα σημαντικό τμήμα, μια σημαντική δράση της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας ως σήμερα. Η εστίαση του κινήματος, δηλαδή το γεγονός ότι η κοινότητα μπορεί να γίνει ανθεκτική και να ευημερεί χωρίς διακρίσεις, αποτελεί ένα μέρος της εξέλιξής του. Επιπλέον, η έρευνα των Mayock και συν. (2009) αναφέρει ότι οι επαγγελματίες υγείας θα πρέπει να στοχεύσουν στην ανάπτυξη της ανθεκτικότητας των ΛΟΑΤΚΙ+ πολιτών, υπογραμμίζοντας τη σημασία της υποστήριξης των ωφελούμενων υγειονομικής περίθαλψης για την ανάπτυξη της ψυχικής ανθεκτικότητας των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων.

Ο όρος ανθεκτικότητα (resilience) ορίζεται η ικανότητα ανάκαμψης και προσαρμογής με επιτυχία στις προκλήσεις της ζωής.

Colpitts and Gahagan, 2016

Η υποστήριξη των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, όταν αντιμετωπίζουν προκλήσεις στην καθημερινότητα, δεν διαφοροποιείται ως προς την παροχή βοήθειας. Ωστόσο, οι θεραπευτές/-τριες είναι σημαντικό να είναι ευαισθητοποιημένοι/-μένες και ενημερωμένοι/-μένες για θέματα που άπτονται στη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, υιοθετώντας μια προσέγγιση δίχως αποκλεισμούς.

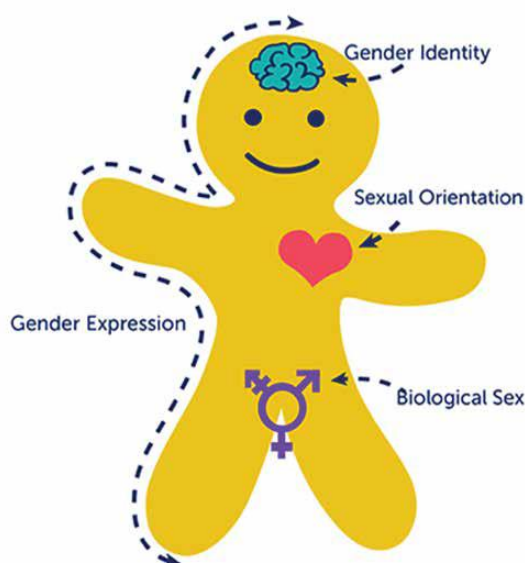
Οι Εργοθεραπευτές/-τριες αποδεχόμενοι/-μενες την ταυτότητα των ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπων είναι σε θέση να διευκολύνουν τη διαδικασία διαμόρφωσης των επιλογών της ζωής τους, υποστηρίζοντάς τους, ώστε να ζήσουν βάσει των επιθυμιών και κινήτρων τους. Μέσω της ευαισθητοποιημένης στάσης των επαγγελματιών υγείας στα ζητήματα που άπτονται στα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, εκείνα θα οπλιστούν με υπερηφάνεια και ανθεκτικότητα για να ζήσουν τη ζωή τους

Ένα βασικό μήνυμα στις συγκεκριμένες Οδηγίες Καλώς Πρακτικών είναι πως με την ορθή υποστήριξη τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, όπως όλοι οι άνθρωποι, μπορούν να ευημερήσουν και να ζήσουν μια ικανοποιητική και γεμάτη νόημα ζωή.

Η συγκεκριμένη ενότητα θα επικεντρωθεί στην αποσαφήνιση της βασικής ορολογίας, που οι Εργοθεραπευτές/-τριες χρειάζεται να γνωρίζουν σε σχέση με τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.

Ιστορικά, λεσβίες, γκέι, αμφιφυλόφιλα και τρανς άτομα έχουν τοποθετηθεί κάτω από την ομπρέλα του ΛΟΑΤ αρκτικόλεξου, με βάση τις κοινές τους εμπειρίες ως μειονότητα, λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού και της ταυτότητας φύλου τους. Το εργαλείο «Genderbread Person» που δημιουργήθηκε από τον Killermann (2012) έχει ως σκοπό να περιγράψει συνοπτικά βασικές έννοιες και ταυτότητες και θα αναλυθεί στη συνέχεια με στόχο την βαθύτερη κατανόηση βασικών εννοιών.

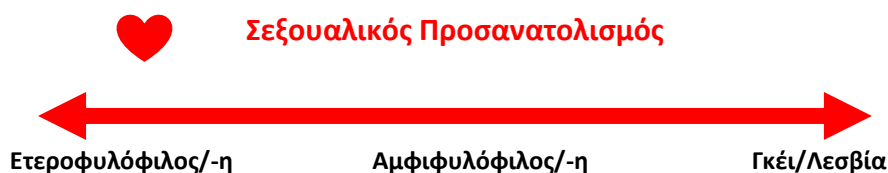

Genderbread person

(Killermann, 2012)

2.1. Σεξουαλικός Προσανατολισμός (Sexual Orientation)

Ο σεξουαλικός προσανατολισμός αναφέρεται σε μια βαθιά συναισθηματική, στοργική και σεξουαλική έλξη προς έναν άνδρα, μια γυναίκα, και στα δύο ή σε κανένα. Τα παραπάνω περιλαμβάνουν αρκετούς όρους σεξουαλικής έλξης με τους πιο συχνούς να είναι άτομα ετεροφυλόφιλα, γκέι, λεσβίες και αμφιφυλόφιλα. Τα άτομα τα οποία δεν εκδηλώνουν κάποια σεξουαλική έλξη προς τους/τις άλλους/άλλες, συχνά αναφέρονται ως ασέξουαλ.

Σεξουαλικός Προσανατολισμός

Ετεροφυλόφιλος/-η Λεσβίες & Γκέι	Σεξουαλική έλξη προς το αντίθετο φύλο Σεξουαλική έλξη προς ίδιο φύλο
Αμφιφυλόφιλος/-η	Σεξουαλική έλξη προς στα δύο φύλα
Πανσέξουαλ	Σεξουαλική έλξη προς όλα τα φύλα και ταυτότητες φύλων
Ασέξουαλ	Μη σεξουαλική έλξη

Σύμφωνα με μια εθνική μελέτη για την ψυχική υγεία των νέων στην Ιρλανδία, στην οποία συμμετείχαν 8.221 άτομα, διαπιστώθηκε πως το 89% των Ιρλανδών, ηλικίας 17 έως 25, προσδιορίζονται ως ετεροφυλόφιλοι/-ες, το 4% ως λεσβίες και γκέι, και το 3% των ατόμων δεν ήταν σίγουρο για το σεξουαλικό του προσανατολισμό (Dooley & Fitzgerald, 2012). Με βάση αυτά τα δεδομένα, εκτιμάται πως τουλάχιστον 1 στους/στις 10 Ιρλανδούς/-ές προσδιορίζονται ως ΛΟΑΤΚΙ+. Αυτό σημαίνει πως 1 στα 10 άτομα που λαμβάνουν υπηρεσίες Εργοθεραπείας είναι πιθανόν να είναι ΛΟΑΤΚΙ+.

Δεν υπάρχει μια γενική παραδοχή μεταξύ των επιστημόνων ως προς το πώς ένα άτομο αναπτύσσει το σεξουαλικό του προσανατολισμό. Αν και τα ποσοστά του πληθυσμού που προσδιορίζονται ως ετεροφυλόφιλοι/-ες, λεσβίες, γκέι, αμφιφυλόφιλοι/-ες, ασέξουαλ και πανσέξουαλ διαφέρουν πολύ, έχουν όλοι/-ες εξίσου «κανονικούς» (“normal”) σεξουαλικούς προσανατολισμούς. Το παραπάνω μπορεί να γίνει περισσότερο κατανοητό, εάν αντιληφθούμε πως αν και οι αριστερόχειρες αποτελούν μειονότητα, έναντι των δεξιόχειρων, δεν θεωρούνται πλέον «κατώτερα» ή «μη κανονικά» άτομα, απλώς και μόνο επειδή ανήκουν στη μειονότητα.

2.2. Ετεροκανονικότητα

Η ετεροκανονικότητα αποτελεί μια μορφή προκατάληψης, σύμφωνα με την οποία η ετεροφυλοφιλία εμφανίζεται ως δεδομένη για όλους τους ανθρώπους και η μόνη «κανονική» ή/και «φυσιολογική» έκφραση της σεξουαλικότητας, ενώ αποτελεί μία εκ των σεξουαλικών εκφράσεων. Συχνά, η ετεροφυλοφιλία είναι ευρέως αποδεκτή ως η επιλογή που προηγείται όλων, μια προκατάληψη η οποία ενισχύεται από ποικίλα ηλεκτρονικά και έντυπα μέσα, δημόσια πρόσωπα και γενικότερα από στάσεις και αντιλήψεις στην επικρατούσα κοινωνία.

Η ετεροκανονικότητα μπορεί να επηρεάσει και να φέρει σε δύσκολη συναισθηματική και κοινωνική θέση όσους/-ες δεν είναι ετεροφυλόφιλοι/-ες. Για παράδειγμα:

- Μια ετεροκανονική υπόθεση (heteronormative assumption) αποτελεί πως ένα αγόρι θα μεγαλώσει και θα επισημοποιήσει τη σχέση του με γυναίκα.

- Μια ετεροκανονική υπόθεση (heteronormative assumption) αποτελεί πως ένα κορίτσι θα μεγαλώσει και θα παντρευτεί έναν άνδρα.
- Ετεροκανονικά παιδικά βιβλία απεικονίζουν μόνο την ετεροφυλοφιλία.
- Ετεροκανονικές τηλεοπτικές εκπομπές παρουσιάζουν μόνο την ετεροφυλοφιλία με την υπόθεση ότι κάθε χαρακτήρας είναι ετεροφυλόφιλος/-η.

Οι παραπάνω υποθέσεις μπορεί να γίνουν επώδυνες καθώς στιγματίζουν και περιθωριοποιούν, ωθώντας τους ανθρώπους που δεν είναι ετεροφυλόφιλοι/-ες να θεωρούν τους εαυτούς τους «διαφορετικούς/-ες» ή «μη φυσιολογικούς/-ες». Αν και οι υποθέσεις αποτελούν συχνά μια ακούσια πράξη, οι συνέπειες είναι ίδιες στους ανθρώπους που τις δέχονται.

Η έννοια της ετεροκανονικότητας μπορεί να υπάρξει είτε σε κοινωνικό είτε σε ατομικό επίπεδο. Στην πρώτη περίπτωση, η ετεροκανονικότητα εκδηλώνεται μέσα από την άρνηση της ισότητας και του δικαιώματος έγγαμου βίου και υιοθεσίας από ζευγάρια ίδιου φύλου (κάτι το οποίο στην Ιρλανδία είναι νομικά αποδεκτό). Σε ατομικό επίπεδο, η ετεροκανονικότητα εκδηλώνεται μέσα από την υπόθεση ότι ένα άτομο, όταν δηλώνει δεσμευμένο, η κοινωνία προϋποθέτει τη δέσμευση με το αντίθετο φύλο

Στην Ελλάδα, το Μάιο του 2018 υπερψηφίστηκε νόμος που δημιούργησε ένα νέο πλαίσιο για τους θεσμούς της αναδοχής και τεκνοθεσίας (Ν.4538/2018). Ο συγκεκριμένος νόμος συμπεριλαμβάνει τα ζευγάρια που έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, άρα και τα ομόφυλα ζευγάρια, στις προϋποθέσεις για υποψήφιους ανάδοχους γονείς (Παπάζογλου, 2020).

2.3. Ταυτότητα φύλου (Gender Identity)

Η ταυτότητα φύλου αναφέρεται στο εάν κάποιος/-α έμφυτα αισθάνεται άνδρας, γυναίκα ή κάτι άλλο, ανεξάρτητα από το φύλο που αποδόθηκε κατά την γέννησή του/της. Κατά την γέννηση, μας αποδίδεται ένα βιολογικό φύλο (biological sex) αρσενικού ή θηλυκού. Ωστόσο, η ταυτότητα φύλου είναι διαφορετική από το βιολογικό φύλο (biological sex). Παραδοσιακά, η κοινωνία θεωρεί πως το βιολογικό φύλο και η ταυτότητα φύλου είναι το ίδιο, και αυτό συνδυάστηκε με τον όρο «δυναδικότητα του φύλου» (gender binary), δηλαδή η παραδοχή πως υπάρχουν μόνο δύο φύλα, άνδρας και γυναίκα.

Η πλειοψηφία του πληθυσμού είναι cisgender που σημαίνει ότι η ταυτότητα του φύλου δεν διαφέρει από το φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννησή τους. Το πιστοποιητικό γέννησης τους αναφέρει αρσενικό ή θηλυκό και αναγνωρίζουν τον εαυτό τους ως άνδρα ή γυναίκα αντίστοιχα. Ωστόσο, αυτό δεν ισχύει για όλους/-ες. Τα τρανς άτομα είναι εκείνα των οποίων η ταυτότητα φύλου ή η έκφραση φύλου διαφέρει από το φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννηση, μερικώς ή πλήρως. Πλέον, η ταυτότητα φύλου χαρακτηρίζεται από μια ποικιλομορφία και εμπεριέχει

διάφορους όρους, ορισμένοι εξ αυτών παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα. Αυτός ο οδηγός χρησιμοποιεί τον όρο τρανς αναφερόμενος στα transgender άτομα και στις ταυτότητές τους.

Ταυτότητα Φύλου*	
Cisgender / Cis	Άτομα στα οποία η ταυτότητα φύλου δεν διαφέρει από το φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννησή τους
Transgender / Τρανς	Άτομα τα οποία η ταυτότητα φύλου δεν συμβαδίζει με το φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννησή τους. Η ταυτότητα φύλου μπορεί να είναι binary, non-binary, gender fluid ή agender.
Binary	Η ταυτότητα φύλου είναι είτε άνδρας είτε γυναίκα.
Non – binary	Η ταυτότητα φύλου είναι και άνδρας και γυναίκα ή τίποτα από τα δύο.
Gender fluid	Άτομο το οποίο βιώνει την ταυτότητα φύλου ως ρευστή ή εναλλασσόμενη, ανάλογα με τις στιγμές ή καταστάσεις.
Agender / Non- gender	Ταυτότητα φύλου κατά την οποία το άτομο αισθάνεται ότι δεν έχει φύλο ή η απουσία ταυτότητας φύλου.

*Οι παραπάνω όροι διατυπώνονται για να βοηθήσουν την κατανόηση της ορολογίας που χρησιμοποιείται συνήθως. Ωστόσο, είναι σημαντικό στην καθημερινή πρακτική να καθοδηγείστε από το άτομο ως προς τον τρόπο με τον οποίο αυτοπροσδιορίζεται. Τέλος, θα πρέπει να γνωρίζετε πως η ορολογία εξελίσσεται συνεχώς.

Η έκφραση φύλου (gender expression) αποτελείται από χαρακτηριστικά όπως η κινήσιολογία ενός ατόμου, το χτένισμα, τα φυσικά χαρακτηριστικά, η κοινωνική συμπεριφορά ή ο τρόπος ομιλίας ενός ατόμου (Higgins και συν., 2016), δηλαδή, το πώς παρουσιάζει και επικοινωνεί το άτομο σε τρίτα πρόσωπα το φύλο του.

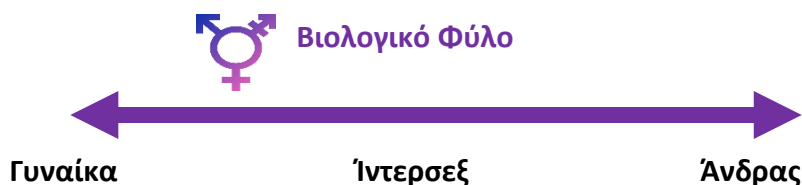

Υπάρχει ακόμα ένα κοινωνικό στίγμα (social stigma) που συνδέεται με την ποικιλότητα έκφραση του φύλου. Αυτό δύναται να οδηγήσει σε εμπειρίες διακρίσεων και παρενοχλήσεων.

Η κοινωνία παρουσιάζει μια αυξανόμενη κατανόηση των ποικίλων τρόπων με τους οποίους τα άτομα μπορούν να βιώσουν το φύλο τους, καθώς απομακρύνεται από τα στερεότυπα του τρόπου συμπεριφοράς ανδρών/αγοριών και γυναικών/κοριτσιών. Η ποικιλομορφία των φύλων αγκαλιάζει το φάσμα των ταυτοτήτων και των εκφράσεων φύλου που υπάρχουν, ανεξάρτητα από το σεξουαλικό προσανατολισμού κάποιου/-ας.

2.4. Ίντερσεξ

Το ίντερσεξ αποτελεί έναν όρο «ομπρέλα» και αντιπροσωπεύει τα άτομα των οποίων τα χαρακτηριστικά φύλου (πχ. γεννητικά όργανα, χρωμοσώματα, ή/και ορμονική δομή) δεν ανήκουν αυστηρά σε αρσενικό ή θηλυκό ή ανήκουν και στις δύο κατηγορίες ταυτόχρονα.

Ένα ίντερσεξ άτομο μπορεί να έχει έναν συνδυασμό ανδρικών και γυναικείων χαρακτηριστικών, να παρουσιάζει μια ασυμφωνία εσωτερικών και εξωτερικών οργάνων ή ανατομία ασύμφωνη με το φυλετικό χρωμόσωμα. Για παράδειγμα, μερικά παιδιά έχουν γεννητικά όργανα διαφορετικά από τα συνηθισμένα πρότυπα για αγόρια και κορίτσια, άλλα παιδιά έχουν θηλυκά σώματα, αλλά XY (αρσενικά) χρωμοσώματα ή αρρενωπά σώματα και XX (θηλυκά) χρωμοσώματα.

Αυτές οι παραλλαγές μπορούν να παρατηρηθούν:

- Κατά τη γέννηση (π.χ. όπου μπορεί να παρατηρηθεί μια αντιληπτή ασυμφωνία των γεννητικών οργάνων)
- Στην εφηβεία (π.χ. όταν το άτομο δεν αναπτύσσει κάποια αναμενόμενα δευτερογενή χαρακτηριστικά φύλου ή αναπτύσσει χαρακτηριστικά τα οποία δεν ήταν αναμενόμενα)

- Στην ενηλικίωση (π.χ. μετά από δυσκολίες στην διαδικασία γονιμότητας).
- Τέλος, το άτομο ενδέχεται να μην ανακαλύψει ποτέ στην ζωή του ότι είναι ίντερσεξ (π.χ. αρκετά άτομα δεν γνωρίζουν πάντα ότι τα σωματικά χαρακτηριστικά τους εμπίπτουν στην ομπρέλα ίντερσεξ).

Τα περισσότερα ίντερσεξ άτομα δεν προσδιορίζονται ως τρανς ή δεν εμπεριέχουν τους εαυτούς τους στον όρο τρανς. Ανάλογα με το τι ακριβώς περιλαμβάνεται στο φάσμα των ίντερσεξ ατόμων, εκτιμάται πως το 1.7% - 4% του γενικού πληθυσμού γεννιέται με κάποια ίντερσεξ διαφορετικότητα (Blackless και συν., 2000), ένα ποσοστό τόσο συχνό όσο τα κόκκινα μαλλιά.

2.5. Cis – κανονικότητα

Η cis – κανονικότητα αποτελεί μια πεποίθηση πως όλα, ή σχεδόν όλα, τα άτομα είναι cisgender (δηλαδή, τα άτομα των οποίων η ταυτότητα φύλου συνδέεται με το βιολογικό φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννηση). Η παραπάνω πεποίθηση τοποθετεί τα cisgender άτομα ως τα πιο «κανονικά» και «φυσιολογικά» και επομένως ανώτερα από τα τρανς άτομα. Αυτό οδηγεί σε προκατάληψη και σε στιγματισμό ενός τρανς ατόμου ως «μη κανονικό» ή «μη φυσιολογικό». Αν και οι άνθρωποι που προσδιορίζονται ως transgender αποτελούν ένα μικρό ποσοστό του ανθρώπινου πληθυσμού, πολλά τρανς άτομα και οι σύμμαχοι (allies) αυτών θεωρούν πως πλέον δεν είναι αρμόζουσα η αντίληψη ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ή θα πρέπει να είναι cisgender.

Κάποια παραδείγματα cis – κανονικότητας είναι:

- Η υπόθεση πως οι λέξεις «άνδρας» και «γυναίκα» μπορούν να περιγράψουν όλα τα άτομα.
- Η υπόθεση πως ένας «άνδρας» δεν μπορεί να μείνει έγκυος (ένας τρανς άνδρας θα μπορούσε να το κάνει διατηρώντας τα γυναικεία αναπαραγωγικά όργανα).

Αν και η cis-κανονικότητα είναι συχνά μια μη σκόπιμη αντίληψη, θεωρείται σχεδόν πάντα οδυνηρή και μη αρμόζουσα προς τα ανθρώπινα δικαιώματα της τρανς κοινότητας. Επιπλέον, η cis – κανονικότητα συμβάλει στη μη ορατότητα των τρανς και των nonbinary ανθρώπων (βλ. Παράρτημα 3 για την επεξήγηση του όρου) στην κοινωνία. Ενώ στην εντονότερη μορφή της, η cis-κανονικότητα μπορεί να πάρει την μορφή ενός σκόπιμου συστήματος καταπίεσης, το οποίο εδραιώνει τον cis-σεξισμό (cissexism) και τις τρανσφοβικές αντιλήψεις, στάσεις και συμπεριφορές.

2.6. Δυσφορία φύλου

Η δυσφορία φύλου αναφέρεται σε μια κατάσταση στην οποία δεν υπάρχει ταύτιση ανάμεσα στο βιολογικό φύλο ή στο φύλο που αποδόθηκε στο άτομο και στο πως

προσδιορίζεται το ίδιο. Η ασυμφωνία μεταξύ του σώματος ενός ανθρώπου και της ταυτότητας φύλου, καθώς και η επιτέλεση του φύλου με το οποίο γεννήθηκε αποτελούν τους βασικούς παράγοντες ύπαρξης δυσφορίας φύλου. Η δυσφορία φύλου εμφανίζεται συχνά κατά την διάρκεια της εφηβείας λόγω της ανάπτυξης του σώματος.

Η κατάσταση αυτή εκδηλώνεται στα άτομα μέσα από ποικίλους τρόπους, συμπεριλαμβανομένων των έντονων επιθυμιών των ατόμων να αντιμετωπίζονται ως μέλη του αντίθετου φύλου ή την απαλλαγή των χαρακτηριστικών του βιολογικού φύλου ή μιας έντονης πεποίθησης πως το άτομο έχει συναισθήματα και αντιδράσεις σύμφωνα με το αντίθετο φύλο (American Psychiatric Association, 2013).

Η δυσφορία φύλου μπορεί να επηρεάσει την εκτέλεση έργων (occupational performance) και την κοινωνική λειτουργικότητα (social functioning). Επίσης, μπορεί να οδηγήσει σε εκδήλωση συμπτωμάτων άγχους και κατάθλιψης με συνέπειες την κοινωνική απομόνωση, τους αυτοτραυματισμούς και τις τάσεις αυτοκτονίας.

Η δυσφορία φύλου αποτελεί μια κατάσταση που υπόκειται διάγνωσης και μέσω κατάλληλης αντιμετώπισης και υποστήριξης, το άτομο μπορεί να ζήσει μια πιο ικανοποιητική ζωή. Προς το παρόν, στην Ιρλανδία, η διάγνωση δυσφορίας φύλου προαπαιτείται προκειμένου να αποκτήσει το άτομο υγειονομική περίθαλψη για την υποστήριξη της φυλομετάβασης.

Στην Ελλάδα, τον Οκτώβριο του 2017, πραγματοποιήθηκε η θεσμοθέτηση για την νομική αναγνώριση ταυτότητας φύλου (Ν.4491/2017). Σύμφωνα με τον νόμο δεν απαιτείται οποιαδήποτε ιατρική επέμβαση, εξέταση ή φαρμακευτική αγωγή για να προβεί ένα άτομο στην διόρθωση του ονόματος και του φύλου του. Ωστόσο, παρατηρούνται ελλείψεις, καθώς η διαδικασία είναι δικαστική, έτσι την καθιστά χρονοβόρα και δαπανηρή και δεν περιλαμβάνει επιλογές πέραν του δίπολου άνδρας – γυναίκα (Παπάζογλου, 2020).

Στην Κύπρο, η νομική αναγνώριση των φύλων δεν έχει προχωρήσει και δεν υπάρχει νόμος αναγνώρισης φύλου στην χώρα, ως σήμερα. Το παραπάνω συνοδεύεται από την απουσία απλών διαδικασιών που δύνανται να διασφαλίσουν την νόμιμη αλλαγή της ταυτότητας φύλου για τρανς πολίτες. Επιπλέον, σε αρκετές περιπτώσεις απαιτείται από τρανς πολίτες, πριν την αίτηση αλλαγής των προσωπικών δεδομένων που θα ανταποκρίνονται στην ταυτότητα φύλου τους, να υποβληθούν σε ιατρικές παρεμβάσεις και χειρουργικές επεμβάσεις (Αποστολίδου, 2016).

2.7. Φυλομετάβαση

Ορισμένα τρανς άτομα ξεκινούν να ζουν στο επιθυμητό φύλο έναντι εκείνου που τους αποδόθηκε κατά τη γέννησή τους. Το παραπάνω ονομάζεται φυλομετάβαση και μπορεί να περιλαμβάνει κοινωνικές, φυσικές ή νομικές αλλαγές όπως:

- “Coming out” σε οικογένεια, φίλους/-ες, άτομα στην εργασία ή σε άλλα άτομα.
- Αλλαγή ονόματος, ανωνυμίας ή/και αλλαγή ονομασίας φύλου στο πιστοποιητικό γέννησης και σε άλλα νομικά έγγραφα (πχ. άδεια οδήγησης, διαβατήριο κλπ.)
- Ιατρική παρέμβαση (πχ. ορμονοθεραπεία ή επεμβάσεις επαναπροσδιορισμού φύλου)

“Coming out”

«Coming out of the closet» (μετάφραση: «βγαίνω από την ντουλάπα») και σηματοδοτεί την αποκάλυψη της σεξουαλικής ταυτότητας ή/και της ταυτότητας φύλου ενός ατόμου σε άλλους/-ες.

(TENI, 2016)

Η φυλομετάβαση ποικίλλει σημαντικά ανάλογα με τις ανάγκες του ατόμου. Ένα τρανς άτομο μπορεί να ωφεληθεί από ένα ή περισσότερα από τα παρακάτω στοιχεία κατά την φυλομετάβαση:

- Υποστήριξη με σκοπό την αλλαγή του τρόπου παρουσίασης ή έκφρασης του επιθυμητού φύλου
- Ορμονοθεραπεία
- Επεμβάσεις επαναπροσδιορισμού φύλου σύμφωνα με το επιθυμητό φύλο
- Ψυχοκοινωνική υποστήριξη για την διαχείριση της δυσφορίας φύλου του ατόμου, για την αντιμετώπιση τυχόν συνακόλουθων ψυχικών διαταραχών (πχ. άγχος) και για την υποστήριξη / προσαρμογή εκτέλεσης έργων και αλλαγών σε ρόλους ζωής ή άλλων δυσκολιών.

Η διαδικασία φυλομετάβασης οδηγεί σε μείωση των συναισθημάτων δυσφορίας, ιδιαίτερα όταν τα φυσικά χαρακτηριστικά του ατόμου ξεκινούν να παίρνουν την μορφή του επιθυμητού φύλου. Η πρώιμη έναρξη κατάλληλης υποστήριξης βοηθά τα νέα άτομα να απολαύσουν καλύτερα επίπεδα κοινωνικής ένταξης, υψηλότερα επιτεύγματα και έτσι εισέρχονται στην ενήλικη ζωή χωρίς αυτά τα χαρακτηριστικά, τα οποία δεν ανταποκρίνονται στο επιθυμητό τους φύλο και συνεπώς δεν μπορούν να επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις.

Παρά τα οφέλη που μπορεί να επιφέρει η φυλομετάβαση, είναι δύσκολη ως διαδικασία. Τα βασικά στοιχεία για την υποστήριξη της διαδικασίας φυλομετάβασης

είναι το οικογενειακό και κατ' επέκταση το κοινωνικό περιβάλλον, καθώς και η παροχή πρόσβασης σε σχετικές υγειονομικές υπηρεσίες για τρανς άτομα.

2.8. Αποκάλυψη (disclosure) και “Coming Out”

Η αντίληψη των ανθρώπων πως όλα τα άτομα είναι ετεροφυλόφιλα ή cisgender είναι εδραιωμένη στην κουλτούρα μας. Με στόχο την διεύρυνση αυτής της αντίληψης είναι αναγκαία η ορατότητα της ταυτότητας των ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπων. Ωστόσο, αυτή η αντίληψη προϋποθέτει ή και οδηγεί στο φαινόμενο κατά το οποίο ΛΟΑΤΚΙ+ παιδιά, έφηβοι/-ες και ενήλικοι/-ες καλούνται να συνειδητοποιήσουν ότι δεν ανήκουν στην ομάδα των ετεροφυλόφιλων ή cisgender. Για μερικά άτομα, αυτή η συνειδητοποίηση της ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητάς τους μπορεί να πάρει τη μορφή μιας δύσκολης και οδυνηρής διαδικασίας.

Η φράση στην αγγλική γλώσσα «coming out» προέρχεται από την έκφραση «coming out of the closet» (μετάφραση: «βγαίνω από την ντουλάπα») και σηματοδοτεί την αποκάλυψη της σεξουαλικής ταυτότητας ή/και της ταυτότητας φύλου ενός ατόμου σε άλλους/-ες. Το coming out είναι ένα σημαντικό μέρος της ζωής των ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπων και πρέπει να γίνεται με τη θέλησή τους. Επίσης, αποτελεί μια συνεχή διαδικασία για αρκετά άτομα. Τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα ίσως να πρέπει να αποκαλύπτουν συνεχώς την ταυτότητά τους, όταν γνωρίζουν νέα άτομα. Κάποια από αυτά τα άτομα ακολουθούν μια «ορατή ζωή» (“out”) προς όλους όσους βρίσκονται στο περιβάλλον τους, ενώ άλλα αποκαλύπτουν την ταυτότητά τους μόνο σε συγκεκριμένους ανθρώπους. Για ορισμένα άτομα η διαδικασία “coming out” είναι μια θετική εμπειρία, ενώ για άλλα μπορεί να επιφέρει δυσκολίες.

Σύμφωνα με την μελέτη “LGBTIreland”, η πιο κοινή ηλικία συνειδητοποίησης των Ιρλανδών για την ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητά τους ήταν τα 12 χρόνια και η πιο συχνή ηλικία γνωστοποίησης σε άλλο άτομο παρατηρήθηκε στην ηλικία των 16 (Higgins και συν., 2016). Επιπλέον, σε άτομα ηλικίας 45 ετών και άνω παρατηρήθηκε ένα χάσμα εννέα χρόνων μεταξύ συνειδητοποίησης και γνωστοποίησης. Το συγκεκριμένο χάσμα μειώνεται αισθητά στα άτομα 14 έως 18 χρονών κατά ένα με δύο χρόνια. Τα παραπάνω στοιχεία δείχνουν σαφώς πως οι άνθρωποι στην Ιρλανδία προχωρούν σε “coming out” σε νεότερη ηλικία. Ενδιαφέρον στην συγκεκριμένη μελέτη αποτελεί πως τα τρανς παιδιά συνειδητοποιούν την ταυτότητά τους πολύ πιο σύντομα σε σχέση με τα ΛΟΑ παιδιά. Δυστυχώς ως σήμερα δεν έχουν γίνει γνωστές ανάλογες μελέτες στον ελληνικό πληθυσμό.

Είναι σημαντικό να θυμόμαστε ότι τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα μπορούν να γνωστοποιήσουν το σεξουαλικό προσανατολισμό ή/και την ταυτότητα φύλου τους σε οποιοδήποτε στάδιο της ζωής (από την εφηβεία ως και την τρίτη ηλικία, ενώ είναι παντρεμένοι/-ες ή άγαμοι/-ες, ενώ έχουν ή δεν έχουν παιδιά). Είναι επίσης σημαντικό να είμαστε προσεκτικοί/-ές καθώς δεν επιθυμούν όλοι/-ες ή δεν μπορούν να προχωρήσουν σε “coming out”. Έτσι οι θεραπευτές/-τριες θα πρέπει να αποφύγουν την υπόθεση πως το “coming out” είναι πάντα η βέλτιστη λύση.

Ανεξάρτητα με την επιλογή του/της ωφελούμενου/-ης η διεπιστημονική ομάδα θα πρέπει να κάνει σεβαστό το προσωπικό δεδομένο, τηρώντας τη δέουσα δεοντολογία σε κάθε περίπτωση. Τέλος, ο/η Εργοθεραπευτής/-ρια μπορεί να έχει έναν ρόλο υποστήριξης της διαδικασίας του “coming out”, όταν επηρεάζεται η εκτέλεση έργων του ατόμου. Σε επόμενη ενότητα θα αναλυθεί περισσότερο το προαναφερθέν και πιο συγκεκριμένα στην μελέτη περίπτωσης “Άλεξ”.

Ενότητα 3: Έρευνες της Ιρλανδίας σχετικά με τις ζωές των ΛΟΑΤΚΙ+ ανθρώπων

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να υπογραμμιστεί το ερευνητικό κενό της Ελλάδας και Κύπρου γύρω από τα ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα που θα παρουσιαστούν στην συγκεκριμένη ενότητα. Η ομάδα συγγραφής και προσαρμογής του συγκεκριμένου οδηγού, επέλεξε να διατηρήσει στην μορφοποίησή του τις έρευνες πεδίου της ιρλανδικής κοινωνίας. Ευελπιστούμε με αυτό τον τρόπο να αναδείξουμε το συγκεκριμένο ερευνητικό κενό, ώστε ερευνητές/-τριες να επικεντρωθούν στα αντίστοιχα ζητήματα που θα παρουσιαστούν στην συγκεκριμένη ενότητα.

Στην Ιρλανδία, τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί ο αριθμός χρήσιμων ερευνών σχετικά με την ζωή των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Κατά συνέπεια, παρατηρούμε μια αυξανόμενη κατανόηση των αναγκών των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων, ιδίως σε τομείς όπως τα πολιτικά δικαιώματα, την υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση και την απασχόληση στον εργασιακό τομέα. Η νομοθεσία, οι οργανισμοί και η κοινωνία αλλάζουν και εξελίσσονται μέσω της αυξανόμενης κατανόησης και τον επαναπροσδιορισμό της προσέγγισής τους. Αυτή η αλλαγή έχει ως στόχο την παροχή ίσης υγειονομικής περίθαλψης στους ΛΟΑΤΚΙ+ πολίτες.

Η αυξητική τάση της ιρλανδικής έρευνας δίνει νέα στοιχεία, δεδομένα και συστάσεις σχετικά με την υγειονομική περίθαλψη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας. Στην έρευνα «Burning issues 2», η οποία αποτελεί την μεγαλύτερη διαβούλευση με την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα στην Ιρλανδία μέχρι και σήμερα, η ισότητα στην υγεία αναγνωρίστηκε ως ένα από τα πιο σημαντικά ζητήματα για την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα (O'hUiltachain, Mathews-McKay & Urain, 2016).

Σε αυτήν την ενότητα, θα αναφερθούν μερικές από τις πιο πρόσφατες ιρλανδικές μελέτες για την υγεία και παρουσιάζονται βασικά ευρήματα για τις εμπειρίες και τις ανάγκες υγειονομικής περίθαλψης των Ιρλανδών ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων. Αυτές οι πληροφορίες παρουσιάζονται για να υπογραμμιστεί η σημασία μιας ερευνητικά τεκμηριωμένης πρακτικής. Οι αναγνώστες/-τριες ενθαρρύνονται να αναζητήσουν αυτές τις μελέτες στην πλήρη μορφή τους και να ενημερωθούν με τα αναδυόμενα και επίκαιρα στοιχεία σχετικά με τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.

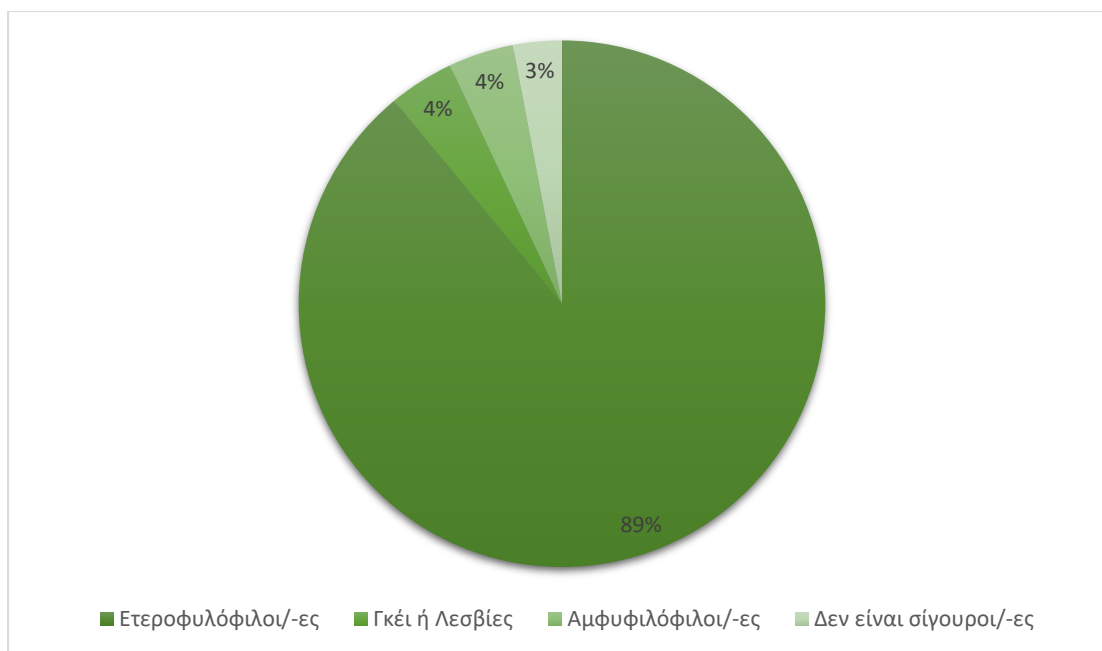
3.1. Έρευνα: «My Word Survey» (Dooley and Fitzgerald, 2012)

Η έρευνα «My World Survey» ήταν η πρώτη εθνική μελέτη της ψυχικής υγείας των νέων στην Ιρλανδία με αντιπροσωπευτικό δείγμα 14.306 συμμετεχόντων/-ουσών ηλικίας 12 έως 25 ετών. Αν και η έρευνα εστίαζε κυρίως στην ψυχική υγεία και ευεξία, 8.221 συμμετέχοντες/-ουσες ηλικίας μεταξύ 17 και 25 ετών ρωτήθηκαν για τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό. Ως εκ τούτου, η μελέτη παρέχει την πιο αξιόπιστη ένδειξη, μέχρι σήμερα, του αριθμού των Ιρλανδών που αυτοπροσδιορίζονται ως λεσβίες, γκέι ή αμφιφυλόφιλοι/-ες.

Συγκεκριμένα, το 89% αυτοπροσδιορίστηκε ως ετεροφυλόφιλοι/-ες, το 8% ως λεσβίες, γκέι ή αμφιφυλόφιλοι/-ες και ένα άλλο 3% δεν ήταν σίγουροι/ες για τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό. Επεξηγηματικά, το ποσοστό του 8% που

αυτοπροσδιορίστηκε ως ΛΟΑ επιμερίζεται ως εξής: 4% ως γκέι ή λεσβία και 4% ως αμφιφυλόφιλος/η. Αυτή είναι η συχνότερα αναφερόμενη μελέτη για την υποστήριξη της δήλωσης που παρουσιάζει ότι 1 στα 10 άτομα στην Ιρλανδία αναγνωρίζονται ως ΛΟΑΤ+.

Το μέγεθος του πληθυσμού των τρανς στην Ιρλανδία είναι άγνωστο, αλλά μία πρόσφατη έκθεση δείχνει ότι ο επιπολασμός στην Ιρλανδία είναι σύμφωνος με τις διεθνείς εκτιμήσεις, δηλαδή το 1% του πληθυσμού θα βιώσει κάποια μορφή μη αποδοχής του βιολογικού φύλου (για παράδειγμα τρανς ή non-binary) (Reed et al., 2009).

3.2. Έρευνα: «LGBTIreland» (Higgins et al, 2016)

Η συγκεκριμένη μελέτη πραγματοποιήθηκε πριν την ψήφιση νόμου περί ισότητας έγγαμου βίου (Μάιος 2015) και αποτελείται από δύο μέρη.

Το πρώτο μέρος της μελέτης αποτελεί μια εθνική έρευνα η οποία καταγράφει τις εμπειρίες των ΛΟΑΤΚΙ Ιρλανδών πολιτών στα πεδία της ψυχικής υγείας και της ευημερίας (ηλικιακός εύρος: 14 – 71, N= 2,264).

Το δεύτερο κομμάτι διερεύνησε την στάση του γενικού πληθυσμού έναντι των ΛΟΑΤ πολιτών. Αυτό πραγματοποιήθηκε με σκοπό την καλύτερη κατανόηση, για τον τρόπο με τον οποίο το περιβάλλον διαμορφώνει τις ζωές και την ευημερία τους, στην Ιρλανδία. Στους περιορισμούς της έρευνας θα πρέπει να αναφερθεί πως δεν διερευνήθηκε η στάση του γενικού πληθυσμού έναντι των ίντερσεξ πολιτών, το οποίο έρχεται σε αντίθεση με την αρχική τοποθέτηση των ερευνητών/-τριών.

Ενότητα 1 – Ψυχική Υγεία και Ευημερία των ΛΟΑΤΚΙ Ατόμων

Για την ενότητα 1 συγκεντρώθηκαν δεδομένα μέσω μιας διαδικτυακής έρευνας (N=2,264) από ΛΟΑΤΚΙ πολίτες της Ιρλανδίας. Αποτελεί την μεγαλύτερη μελέτη γύρω από την ψυχική υγεία και ευημερία των ΛΟΑΤΚΙ πολιτών στην συγκεκριμένη χώρα, ως σήμερα. Επιπροσθέτως, η ενότητα 1 περιλαμβάνει το μεγαλύτερο αντιπροσωπευτικό δείγμα τρανς πολιτών σε ιρλανδική έρευνα και η πρώτη μελέτη με συμμετέχοντες/-ουσες ίντερσεξ άτομα. Το ηλικιακό εύρος των 2,257 συμμετεχόντων/-ουσών ήταν από την ηλικία των 14 έως 71 ετών. 1,064 συμμετέχοντες/-ουσες ήταν ηλικίας 14 και 25 ετών και 1,193 ηλικίας 26 ετών και άνω.

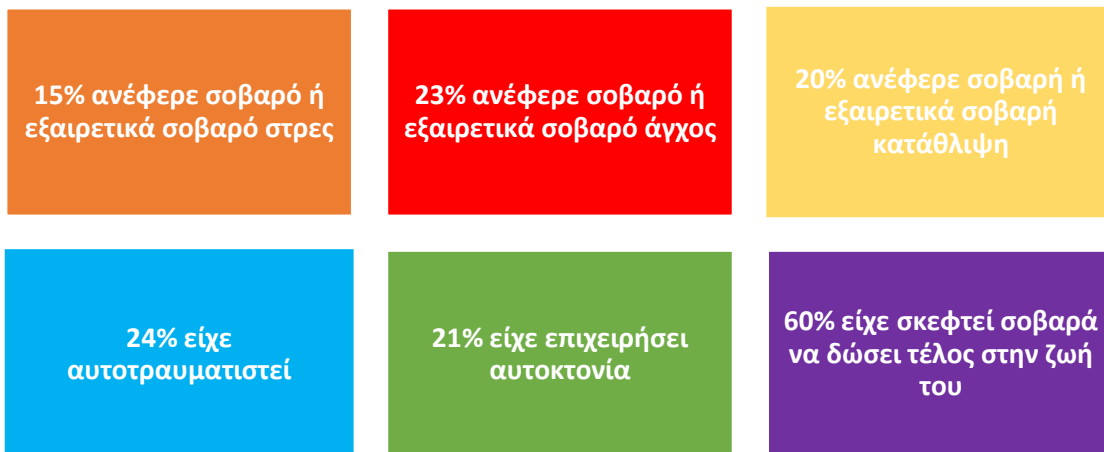
Ευημερία των ΛΟΑΤΚΙ Ατόμων

Μέσω της LGBTIreland μελέτης διαπιστώθηκε ότι, αν και περίπου το 70% των συμμετεχόντων/-ουσών βιώνουν ευημερία, ένα σημαντικό ποσοστό των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων εξακολουθούν να υφίστανται θυματοποίηση και παρενόχληση στην καθημερινή τους ζωή, λόγω της ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητάς τους.

- 50% των μαθητών/-τριών βίωσαν ΛΟΑΤΚΙ εκφοβισμό
- Το 75% όλων των ΛΟΑΤΚΙ συμμετεχόντων/-ουσών έχουν δεχτεί λεκτική κακοποίηση
- 1 στα 5 άτομα είχε εμπειρία από επιβλαβή σχόλια στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, σχετικά με την ΛΟΑΤΚΙ ταυτότητά τους
- 1 στα 3 είχε απειληθεί από κάποιον/-α ότι θα τον/την «αποκάλυπτε» παρά την θέλησή του/της
- 1 στα 3 είχαν απειληθεί με σωματική βία
- Το 20% είχε γρονθοκοπηθεί, χτυπηθεί ή του είχε ασκηθεί σωματική βία δημοσίως
- 1 στα 6 ΛΟΑΤΚΙ άτομα είχαν βιώσει σεξουαλική βία

Γενική Ψυχική Υγεία

- Όλοι οι συμμετέχοντες/-ουσες στην έρευνα βαθμολόγησαν τα επίπεδα στρες, άγχους και κατάθλιψης, χρησιμοποιώντας την κλίμακα DASS (βλ. πίνακα παρακάτω).
- Τα ίντερσεξ άτομα είχαν τις υψηλότερες βαθμολογίες για το στρες, άγχος και την κατάθλιψη και αμέσως μετά ακολουθούσαν τα τρανς άτομα και οι αμφιφυλόφιλοι/-ες.
- Οι αμφιφυλόφιλοι/-ες, οι τρανς και τα νεότερα σε ηλικία άτομα είχαν περισσότερες πιθανότητες να αυτοτραυματιστούν και πιο πιθανό να έχουν επιχειρήσει να διαπράξουν αυτοκτονία.

Ψυχική Υγεία των Νέων

Ενώ η μελέτη διαπίστωσε ότι η πλειοψηφία των μεγαλύτερων σε ηλικία συμμετεχόντων/-ουσών, ηλικίας 26 ετών και άνω ($N=1.193$) τα πήγαιναν ικανοποιητικά και ανέφεραν καλή αυτοεκτίμηση, ευτυχία και ικανοποίηση στην ζωή τους, ένας πολύ σημαντικός αριθμός ατόμων ηλικίας μεταξύ 14 – 25 ετών ($N=1.064$) δεν παρουσίαζε τα ίδια επίπεδα ψυχικής υγείας και ευεξίας. Σε σύγκριση με την έρευνα «My World Survey» (Dooley & Fitzgerald, 2012) σχετικά με την ψυχική υγεία των νέων στον γενικό πληθυσμό, οι νέοι και νέες στην μελέτη είχαν:

- 2 φορές το επίπεδο αυτοτραυματισμού
- 3 φορές το επίπεδο να επιχειρήσουν αυτοκτονία
- 4 φορές το επίπεδο του σοβαρού/εξαιρετικά σοβαρού στρες, άγχους και κατάθλιψης

Οι υψηλότεροι κίνδυνοι ψυχικής υγείας εντοπίστηκαν μεταξύ των εφήβων συμμετεχόντων/-ουσών (14 έως 18 ετών). Το 69% των ΛΟΑΤΚΙ εφήβων σκέφτηκε σοβαρά να τελειώσει τη ζωή του, σε σύγκριση με το 50% των εφήβων του γενικού πληθυσμού.

Προτάσεις για την Βελτίωση των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας

Οι 2264 συμμετέχοντες/-ουσες στην «LGBTIreland» μελέτη υπέβαλαν προτάσεις για το πώς θα μπορούσαν να βελτιωθούν οι υπηρεσίες ψυχικής υγείας για τους/τις ΛΟΑΤΚΙ ωφελούμενους/-ες. Θεωρήθηκε ότι οι αρνητικές προκαταλήψεις για τις ΛΟΑΤΚΙ ταυτότητες που κατέχουν ορισμένοι επαγγελματίες υγείας συνέβαλαν στην μη φιλική παροχή υπηρεσιών σε ΛΟΑΤΚΙ άτομα. Οι βασικές προτάσεις τους ήταν:

- Απομακρυνθείτε από ετεροκανονικές και cis-κανονικές υποθέσεις.

- Υιοθετήστε μια ανοιχτόμυαλη, μη επικριτική, θετική προσέγγιση.
- Αναγνωρίστε πιθανά εμπόδια που θα αποθάρρυναν την μελλοντική εμπλοκή με υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων μη ικανοποιητικών αλληλεπιδράσεων με επαγγελματίες ψυχικής υγείας και ομοφοβία.
- Συμπεριλάβετε ΛΟΑΤΚΙ άτομα, όπου ενδείκνυται, στη βιβλιογραφία και στον ιστότοπο, προκειμένου να παρουσιαστεί μια φιλική προς τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα υπηρεσία.
- Εμφανίστε μια θετική σηματοδότηση, όπως αυτοκόλλητο, ουράνιο τόξο ή σημαία ή ΛΟΑΤΚΙ αφίσα.

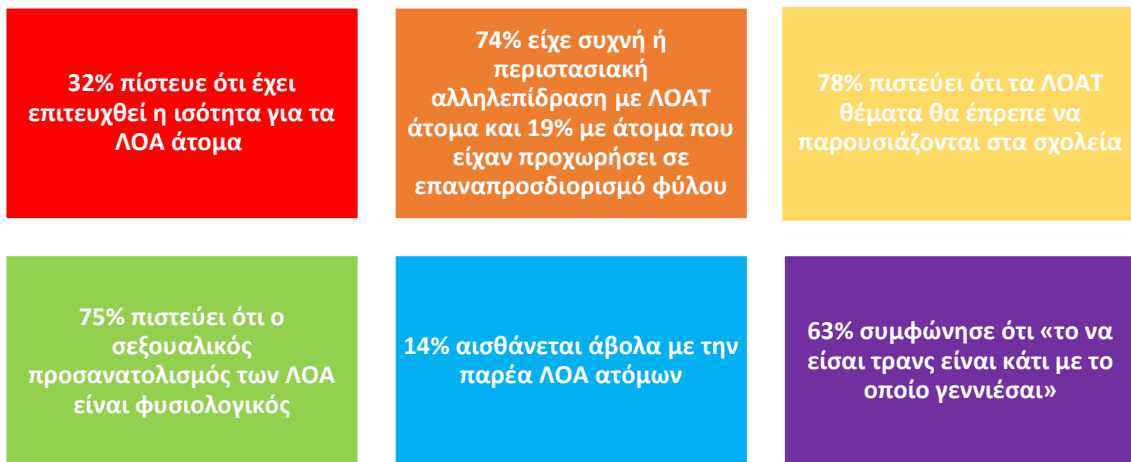
Ενότητα 2 – Δημόσια Στάση έναντι σε ΛΟΑΤ Άτομα

Η ενότητα 2 της έρευνας διερεύνησε την στάση του κοινού έναντι των ΛΟΑΤ ατόμων. Η γνώση και η κατανόηση του κοινού σχετικά με τα ίντερσεξ άτομα θεωρήθηκε ότι ήταν πολύ περιορισμένη για να εξασφαλίσει αξιόπιστες απαντήσεις, οπότε διερεύνησαν μόνο τη στάση απέναντι στα ΛΟΑΤ άτομα.

Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε για τις τηλεφωνικές έρευνες περιελάβανε 39 δηλώσεις σχετικά με τη στάση απέναντι σε ΛΟΑΤ άτομα, χρησιμοποιώντας κλίμακες τύπου Likert από 1 έως 5 (1 σημαίνει «διαφωνώ έντονα» και 5 σημαίνει «συμφωνώ απόλυτα»). Μέσα από αυτές τις δηλώσεις διερευνήθηκαν:

- Συχνότητα αλληλεπίδρασης με άτομα ΛΟΑΤ
- Σύστημα πεποίθησης σχετικά με το να είσαι ΛΟΑ
- Άνεση με την επαφή ή την εγγύτητα
- Σεξουαλική έκφραση ή έλξη των ΛΟΑ ατόμων
- Αποδοχή της διάκρισης εις βάρος ΛΟΑΤ ατόμων

Τα βασικά ευρήματα από την Ενότητα 2 (N=1.008) ακολουθούν πιο κάτω. Είναι ενδιαφέρον, ότι όσοι/-ες σπάνια ή ποτέ δεν αλληλεπίδρασαν με ΛΟΑΤ άτομα είχαν γενικά λιγότερο θετικές απόψεις απέναντι σε ΛΟΑΤ άτομα, σε σύγκριση με εκείνους/-ες που περιστασιακά αλληλεπίδρασαν με ΛΟΑΤ άτομα.

3.3. Έρευνα: «Speaking from the Margins» (McNeil et al, 2013)

Αυτή η έκθεση παρουσιάζει τα ευρήματα μιας μελέτης για την ευημερία των τρανς ατόμων στην Ιρλανδία. Τα αποτελέσματα από τους 164 συμμετέχοντες/-ουσες απηχούν τα ευρήματα της έρευνα «UK Trans Mental Health» (McNeil et al, 2012, N=889). Στην έρευνα «Speaking from the Margins» διερεύνησαν επίσης τα εμπόδια για τους συμμετέχοντες/-ουσες στο να αποκτήσουν πρόσβαση στην κατάλληλη υγειονομική περίθαλψη, ιδίως όσον αφορά την ψυχική υγεία και τις υπηρεσίες φυλομετάβασης.

Η μελέτη διαπίστωσε ότι το 44% των συμμετεχόντων/-ουσών ανέφεραν ότι είχαν αναπηρία ή χρόνια πρόβλημα υγείας. Το πιο κοινό ζήτημα που αναφέρθηκε στο δείγμα ήταν η κακή ψυχική υγεία (32%). Η κατάθλιψη, το στρες και το άγχος ήταν τα κοινά προβλήματα ψυχικής υγείας που αναφέρθηκαν. Το 18% ανέφερε ότι βιώνει κάποια μορφή νευροποικιλότητας, όπως υψηλής λειτουργικότητας αυτισμό (σύνδρομο Asperger) ή κάποια μορφή διανοητικής ή μαθησιακής αναπηρίας. Το 44% των συμμετεχόντων σε αυτή την έρευνα δεν είχαν χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες της Gender Identity Clinic (GIC).

Η GIC είναι μια πολυεπιστημονική ομάδα του Ηνωμένου Βασιλείου, η οποία παρέχει μια ολιστική φροντίδα φύλου, εστιάζοντας στις βιολογικές / ιατρικές, ψυχολογικές και κοινωνικές πτυχές του φύλου.

Αναφορικά με τους συμμετέχοντες/-ουσες που είχαν χρησιμοποιήσει μια υπηρεσία υγείας, ανέφεραν υψηλό επίπεδο αρνητικών εμπειριών, το οποίο ένιωσαν ότι οφειλόταν στην τρανς ταυτότητά τους:

- Το 74% είχε τουλάχιστον μια αρνητική εμπειρία σε μια γενική υπηρεσία υγείας
- Το 69% είχε τουλάχιστον μια αρνητική εμπειρία σε μια υπηρεσία ψυχικής υγείας
- Το 60% είχε τουλάχιστον μια αρνητική εμπειρία σε μια GIC

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τις συχνότερες αρνητικές εμπειρίες που αναφέρουν οι συμμετέχοντες σε σχέση με τις υπηρεσίες ψυχικής υγείας και γενικής φροντίδας.

Εμπειρίες αρνητικού αισθήματος κατά την διάρκεια της θεραπείας συμπεριλαμβανομένων των Επαγγελματιών Υγείας:
<ul style="list-style-type: none">
• Διατυπώσεις ερωτήσεων σχετικά με τα τρανς άτομα που έκαναν τους/τις τρανς ωφελούμενους/-ες να αισθάνονται σαν να βρίσκονται στη θέση του/της εκπαιδευτή/-τριας
<ul style="list-style-type: none">
• Ανακοινώσεις στο τρανς άτομο ότι δεν γνώριζαν έναν συγκεκριμένο τύπο φροντίδας που να σχετίζεται με τα τρανς άτομα, ώστε να τον παρέχουν
<ul style="list-style-type: none">
• Στάσεις αποθάρρυνσης στο να εξερευνήσουν το φύλο τους
<ul style="list-style-type: none">
• Χρήση της λάθος αντωνυμίας ή ονόματος
<ul style="list-style-type: none">
• Δηλώσεις στα τρανς άτομα ότι δεν ήταν πραγματικά τρανς
<ul style="list-style-type: none">
• Παρανόηση ως προς την ταυτότητα και τα έντυπα των ασθενών αναφορικά με το φύλο αναφοράς

3.4. Έρευνα: «Visible Lives Study» (Higgins et al, 2011)

Η «Visible Lives Study» αποτελεί την πρώτη μελέτη για μεγαλύτερους σε ηλικία ΛΟΑΤ ανθρώπους και την ζωή τους στην Ιρλανδία. Η μελέτη συγκέντρωσε δεδομένα από 144 ανθρώπους και τα δεδομένα της συνέντευξης από 36 άτομα ηλικίας 55 έως 80 ετών, από όλη την Δημοκρατία της Ιρλανδίας.

«Τα μεγαλύτερα σε ηλικία ΛΟΑΤ άτομα από την Ιρλανδία μεγάλωσαν σε ένα περιβάλλον όπου ανέπτυξαν παθολογία, ποινικοποιήθηκαν και αντιμετώπισαν κοινωνικό στίγμα, προκατάληψη και αποκλεισμό. Για πολλούς/-ές αυτό οδήγησε στην περιθωριοποίηση από την οικογένεια και την κοινότητα, καθώς και σε διακρίσεις σε βασικούς τομείς της ζωής τους, συμπεριλαμβανομένης και της επαγγελματικής τους απασχόλησης. Καθώς προχωρούν στα τελευταία χρόνια της ζωής τους, τα μεγαλύτερα σε ηλικία ΛΟΑΤ άτομα αντιμετωπίζουν διπλή περιθωριοποίηση, τόσο ως ηλικιωμένοι/-ές, όσο και ως ΛΟΑΤ άτομα. Αν και ορισμένα από τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν μπορεί να είναι παρόμοια με εκείνα για όλους/-ες τους/τις ηλικιωμένους/-ές, υπάρχει αυξανόμενη συνειδητοποίηση της ανάγκης εντοπισμού των συγκεκριμένων ζητημάτων με τα οποία έρχονται αντιμέτωπα τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα τρίτης ηλικίας»

(Visible Lives, 2011, Key Findings, p3)

Σημαντικά Ευρήματα:

Coming out

Οι περισσότεροι/-ες συμμετέχοντες/-ουσες πέρασαν όλη τους την εφηβεία και την πρώιμη ενηλικίωσή τους χωρίς να αποκαλύψουν την ΛΟΑΤ ταυτότητά τους σε

κανέναν/καμία και χωρίς επαφή με άλλα ΛΟΑΤ άτομα. Οι συμμετέχοντες/-ουσες ανέπτυξαν μια σειρά στρατηγικών για να καλύψουν ή να αποκρύψουν την ταυτότητά τους, όπως η επιφυλακτικότητα, η διακριτικότητα, η ανάπτυξη διχασμένων ζώων, ο αυτοαποκλεισμός από πτυχές της ζωής τους, η επιλογή να ζήσουν μια «ετεροφυλόφιλη» ζωή και η μετανάστευση. Το 26% των συμμετεχόντων/-ουσών είναι παντρεμένοι/-ες με άτομο του αντίθετου φύλου και 1 στους/στις 3 είναι γονείς.

Ενώ το 80% των συμμετεχόντων/-ουσών δήλωσε ότι τώρα είναι πολύ άνετα με την ΛΟΑΤ ταυτότητά τους, το 28% δεν έχουν αποκαλυφθεί σε κάποιον/-α από την γειτονιά τους, το 10% δεν έχει αποκαλυφθεί σε κανένα μέλος της οικογένειάς τους και το 7% δεν έχουν πει σε κανέναν/καμία ότι είναι ΛΟΑΤ. Ο κύριος λόγος που δεν αποκαλύπτονται ήταν ο φόβος των αρνητικών αντιδράσεων και συνεπειών.

Προετοιμασία για τα γηρατιά

Μια μεγάλη ανησυχία για τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες ήταν πως οι υπηρεσίες για τους/τις ηλικιωμένους/-ες δεν θα αναγνώριζαν ούτε θα σέβονταν την ΛΟΑΤ ταυτότητά τους. Οι συμμετέχοντες/-ουσες ανησυχούσαν ότι οι υπηρεσίες ενδέχεται να μην προστατεύσουν την ΛΟΑΤ ταυτότητά τους ή να σεβαστούν την σχέση συμβίωσής τους στην λήψη αποφάσεων ή να κάνουν διακρίσεις εναντίον της ΛΟΑΤ ταυτότητάς τους. Μερικοί/-ές θα προτιμούσαν να ζουν σε μια αποκλειστικά ΛΟΑΤ κοινότητα συνταξιοδότησης ή σε υπηρεσία για ανθρώπους μεγαλύτερης ηλικίας που είναι ευαίσθητοποιημένη και σέβεται τις ΛΟΑΤ ανάγκες.

Κατάσταση σχέσης, κατάσταση διαβίωσης και συμμετοχή στην κοινότητα

Σχεδόν ίσες αναλογίες του δείγματος της έρευνας ήταν είτε χωρίς σχέση (43,1%), είτε σε σχέση (38,9%). Το ποσοστό των συμμετεχόντων/-ουσών στην έρευνα που δεν ήταν σε σχέση ήταν πολύ μεγαλύτερο από το 15% που αναφέρθηκε για ολόκληρο τον πληθυσμό άνω των 55 ετών στην απογραφή του 2006, στην Ιρλανδία.

Σχεδόν οι μισοί από την ομάδα εστίασης (45,8%) ανέφεραν ότι ζουν μόνοι/-ες. Αν και δεν είναι άμεσα συγκρίσιμο, αυτό το υψηλό ποσοστό μοναχικής διαβίωσης έρχεται σε έντονη αντίθεση με το 29% των ατόμων που ανέφεραν ότι ζουν μόνοι/-ες τους στην απογραφή του 2006.

Συνολικά, σχεδόν τα δύο τρίτα των συμμετεχόντων/-ουσών στην έρευνα (64,1% - N=82) λάμβαναν μέρος σε τοπικές δραστηριότητες της κοινότητας. Περίπου το μισό ποσοστό από αυτούς/-ές ανέφεραν ότι ένιωσαν το αίσθημα του ανήκειν στην τοπική τους κοινότητα (53,9% - N=69).

Η θρησκεία και η εκκλησία υπήρξαν παραδοσιακά πηγή υποστήριξης και κοινωνικής δέσμευσης για τους/τις ηλικιωμένους/-ες στην Ιρλανδία. Οι συμμετέχοντες/-ουσες στην έρευνα ανέφεραν πολύ υψηλότερα ποσοστά μη επιλογής κάποιας θρησκείας (50,4%) σε σύγκριση με το μόλις 25% του συνολικού πληθυσμού άνω των 55 ετών στην Ιρλανδία.

Εμπειρία από τις υπηρεσίες υγείας

Στην έρευνα «Visible Lives», από τους 134 συμμετέχοντες/-ουσες που απάντησαν στην ερώτηση σχετικά με την χρήση των υπηρεσιών υγείας, οι περισσότεροι (89,6% - N=120) χρησιμοποιούσαν κάποιο είδος υγειονομικής υπηρεσίας. Συνολικά, ένας πολύ μικρός αριθμός συμμετεχόντων/-ουσών ανέφερε ότι κάνουν χρήση υπηρεσιών ψυχικής υγείας (1,5%) ή σεξουαλικής υγείας (9,0%).

Σχεδόν ένας/μία στους/στις τέσσερις των συμμετεχόντων/ουσών στην έρευνα (23,1%) ανέφερε ότι είχαν λάβει κακής ποιότητας θεραπεία, όταν χρησιμοποίησαν υπηρεσίες υγείας στην Ιρλανδία. Από αυτούς/-ές, σχεδόν το 40% θεώρησε ότι η αρνητική εμπειρία τους σχετίζεται με το ότι είναι ΛΟΑΤ.

Βία και κακοποίηση

Οι μισοί/-ες από τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες σε αυτή τη μελέτη ανέφεραν ότι έχουν δεχτεί λεκτικές προσβολές (47,3%) σε σχέση με την ΛΟΑΤ ταυτότητάς τους και ένας/μία στους/στις πέντε (19,1%) ανέφερε ότι δέχτηκε σωματική βία λόγω της ΛΟΑΤ ταυτότητάς του. Το 16% των συμμετεχόντων/-ουσών είχε βιώσει ενδοοικογενειακή βία. Επίσης, τέσσερα στα πέντε άτομα δεν ένιωθαν ασφαλείς να κρατιούνται χέρι-χέρι ή να δείχνουν στοργή με έναν/μία σύντροφο δημοσίως. Σε σύγκριση με τις εθνικές μελέτες σχετικά με την κακοποίηση και την παραμέληση των ηλικιωμένων, τα ποσοστά βίας κατά των ΛΟΑΤ ηλικιωμένων φαίνεται να είναι σημαντικά υψηλότερα.

Ψυχική υγεία

Ένας/μία στους τρεις συμμετέχοντες/-ουσες στην έρευνα ανέφερε ότι είχε κάποιο πρόβλημα ψυχικής υγείας σε κάποια στιγμή της ζωής του και το 10% λάμβανε επί του παρόντος συνταγογραφούμενα φάρμακα για πρόβλημα ψυχικής υγείας.

Ένας/μία στους/στις δέκα συμμετέχοντες/-ουσες ανέφερε ότι κάποια στιγμή στην ζωή τους είχαν σκεφτεί σοβαρά να αυτοκτονήσουν και 4,5% ανέφερε ότι είχε αυτοτραυματιστεί τον τελευταίο χρόνο.

Ένα ποσοστό 14% ανέφερε ότι ανησυχεί για την προσωπική του κατανάλωση αλκοόλ και το 17,2% κατανάλωνε αλκοόλ πέντε ή περισσότερες φορές την εβδομάδα. Τα ποιοτικά ευρήματα δείχνουν ότι οι συμμετέχοντες/-ουσες χρησιμοποίησαν αλκοόλ για να τους βοηθήσει να αντιμετωπίσουν την ντροπή γύρω από τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου τους, για να μουδιάσουν τα οδυνηρά συναισθήματα και να ενισχύσουν τα αισθήματα θάρρους και αυτοπεποίθησης, όταν προχωρούν σε coming out.

Ενότητα 4: ΛΟΑΤΚΙ+ Οδηγίες Καλών Πρακτικών

4.1. ΛΟΑΤΚΙ+ Κατευθυντήριες γραμμές καλών πρακτικών

Οι συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές δημιουργήθηκαν από τον ΑΟΤΙ με σκοπό την πληροφόρηση όλων των Εργοθεραπευτών/-τριών για τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαν να παρέχουν συμπεριληπτικές και φιλικές υπηρεσίες για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.

Ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα φύλου αποτελούν βασικά μέρη της ταυτότητας όλων και σχετίζονται με την προσωποκεντρική πρακτική του/της κάθε Εργοθεραπευτή/-τριας. Ο στόχος αυτών των κατευθυντήριων γραμμών είναι να ενθαρρύνουν και εκπαιδεύσουν τους Εργοθεραπευτές/-τριες, ώστε να εφαρμόσουν τις καλές πρακτικές για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα κατά την άσκηση των εργασιακών τους καθηκόντων.

- **Είναι σημαντικό να γνωρίζετε πως στην εργασία σας δύναται να υπάρχουν ΛΟΑΤΚΙ+ συνάδελφοι και συναδέλφισσες και ωφελούμενοι/-ες των υπηρεσιών**

Στην εργασία σας μπορεί να έχετε ΛΟΑΤΚΙ+ ωφελούμενους/-ες και/ή ΛΟΑΤΚΙ+ συναδέλφους/-ισσες. Αν και τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα μπορεί να συμμετέχουν σε υπηρεσίες Εργοθεραπείας για λόγους ανεξάρτητους από την ταυτότητά τους, παράλληλα μια συμπεριληπτική προσέγγιση απαιτείται για την υιοθέτηση μιας καλής πρακτικής.

- **Συμβουλευτείτε τα ερευνητικά τεκμήρια**

Είναι σημαντικό να ακολουθείτε μια ερευνητικά τεκμηριωμένη πρακτική. Οι αναγνώστες/-στριες του οδηγού ενθαρρύνονται να συμβουλευτούν έρευνες και πηγές, που εμπεριέχονται σε αυτόν τον οδηγό, καθώς και να ενημερώνονται γύρω από νέα ερευνητικά δεδομένα σε σχέση με τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.

- **Χρησιμοποιήστε την θεωρία της Εργοθεραπείας**

Θα πρέπει να βασιστείτε στις υπάρχουσες εργοθεραπευτικές γνώσεις σας και να τις συνδέσετε με την συμπεριληπτική πρακτική. Χρησιμοποιήστε τις βασικές εργοθεραπευτικές δεξιότητες (core skills) που ήδη έχετε, αντί να πιστεύετε πως χρειάζεστε νέες για να αντεπεξέλθετε.

- **Υιοθετήστε την πελατοκεντρική & προσωποκεντρική προσέγγιση**

Μια καλή πρακτική χαρακτηρίζεται από μια προληπτική και φιλική πρακτική για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Στις περιπτώσεις των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων είναι μόνον ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα φύλου που διαφέρει. Έχοντας επίγνωση αυτών των πληροφοριών είσαστε σε θέση να διασφαλίσετε την προσωποκεντρική προσέγγιση για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.

- **Καθοδηγηθείτε από τον/την ίδιο/α τον/την ωφελούμενο/η**

Είναι σημαντικό να παρέχετε έναν ασφαλή χώρο και να ακολουθείτε επαγγελματική προσέγγιση στηριγμένη στην εχεμύθεια για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, όπως θα κάνατε για οποιοδήποτε. Πρέπει να ληφθεί υπόψη πως παρόλο που το άτομο μπορεί να είναι

«ορατό» σε εσάς, μπορεί να μην ισχύει το ίδιο με άλλους ανθρώπους στον περίγυρό του.

- **Χρησιμοποιήστε ορθή ορολογία**

Οι αποδεκτοί όροι για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα είναι λεσβία, γκέι, αμφιφυλόφιλος/-η ή τρανς ή ο προτιμώμενος όρος για τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου τους. Εάν δεν είστε σίγουροι/-ες, ρωτήστε με ευγενικό τρόπο.

- **Σεβαστείτε το όνομα ή/και τις αντωνυμίες που σας ζητούν τα άτομα να χρησιμοποιείτε**

Κατά την διάρκεια παροχής εργοθεραπευτικών υπηρεσιών σε τρανς άτομο, χρησιμοποιήστε το όνομα ή/και την αντωνυμία που επιθυμεί να χρησιμοποιήσετε λεκτικά, γραπτά ή/και στον φάκελό του. Εάν γίνει κάποιο λάθος στο όνομα ή στο φύλο του/της ωφελούμενου/-ης αναγνωρίστε απλά το λάθος σας και ζητήστε συγγνώμη. Οι ωφελούμενοι/-ες οι οποίοι/-ες αυτοπροσδιορίζονται ως non binary ίσως προτιμούν τη χρήση διαφορετικών αντωνυμιών.

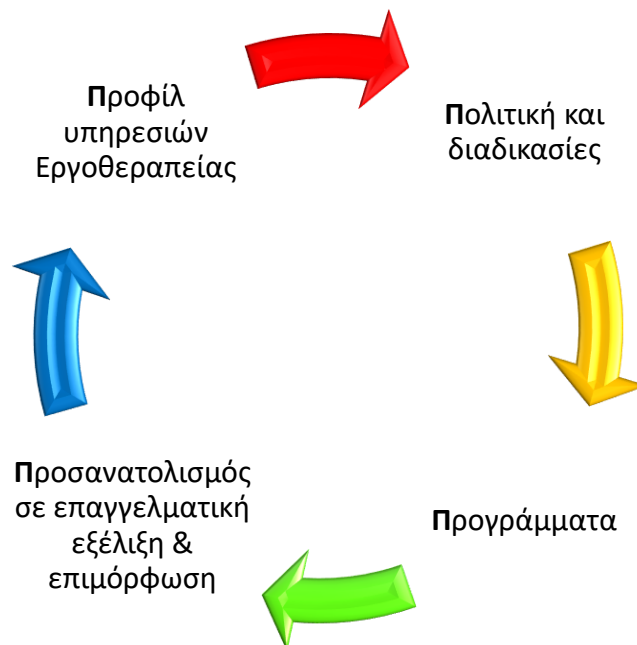
Εμπόδια παροχής συμπεριληπτικών υπηρεσιών
Υιοθέτηση της άποψης πως «δεν υπάρχουν ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στην υπηρεσία εργασίας».
Υπόθεση πως οι άνθρωποι είναι μόνο ετεροφυλόφιλοι ή cisgender.
Έλλειψη κατανόησης των ΛΟΑΤΚΙ+ ζητημάτων και ορολογίας.
Αναβλητικότητα στην ερώτηση ή μη γνώση του πώς να ρωτήσεις τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου του/της ωφελούμενου/-ης.
Χρήση με λάθος τρόπο αναφορικά με το όνομα ή/και την αντωνυμία κατά τη διάρκεια συζήτησης με ένα τρανς άτομο.
Απροθυμία εμπλοκής με τα ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα.
Έκφραση προκαταλήψεων εναντίον των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων σε ΛΟΑΤΚΙ+ άτομο.
Αποδοχή και αδράνεια σε προκαταλήψεις έναντι των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων από άλλους/-ες συναδέλφους/-ισες ή ανθρώπους που βρίσκονται στην υπηρεσία.

4.2. Ένα πλαίσιο αναφοράς για μια συμπεριληπτική Εργοθεραπεία σε ΛΟΑΤΚΙ+ πολίτες

Το πλαίσιο αναφοράς «των τεσσάρων «Π» (4 Ps model) έχει ως στόχο την δημιουργία μιας συμπεριληπτικής υπηρεσίας για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Το συγκεκριμένο πλαίσιο αναφοράς αναφέρεται ως βοηθητικό και υποστηρικτικό από τα ίδια τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα (Equality Authority (2002), cited in Crowley, 2015). Επιπλέον, προωθείται από ΛΟΑΤΚΙ+ οργανώσεις, ως ένα πλαίσιο πρακτικής το οποίο συμβάλλει στις υπηρεσίες ώστε να γίνουν περισσότερο φιλικές προς τα ΛΟΑΤΚΙ+

άτομα (GLEN, 2013). Προτείνεται το συγκεκριμένο πλαίσιο αναφοράς ως μια καλή πρακτική προς επίτευξη μιας συμπεριληπτικής προσέγγισης.

Το πλαίσιο αναφοράς «των τεσσάρων Π» αποτελείται από τέσσερα αλληλοεπιδρώντα στοιχεία τα οποία είναι πυλώνες για μια ΛΟΑΤΚΙ+ συμπεριληπτική πρακτική. Αυτά τα στοιχεία παρουσιάζονται στο παρακάτω σχέδιο:

Χρησιμοποιώντας τα τέσσερα στοιχεία αυτού του πλαισίου αναφοράς δύναται να βελτιωθεί η πρακτική και να διασφαλιστούν οι υπηρεσίες Εργοθεραπείας, οι οποίες είναι φιλικές προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και τις οικογένειές τους, όπως επίσης, για το προσωπικό και τους/τις εθελοντές/-τριες των υπηρεσιών.

4.2.1. Προφίλ υπηρεσιών Εργοθεραπείας

Το συγκεκριμένο στοιχείο αναφέρεται στο μήνυμα που η Εργοθεραπεία επικοινωνεί δημοσίως για τα άτομα που είναι λεσβίες, γκέι, αμφιφυλόφιλα και τρανς. Οι υπηρεσίες Εργοθεραπείας είναι σημαντικό να αναδεικνύουν με σαφή τρόπο πως είναι φιλικές προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Ο σκοπός της συγκεκριμένης συνθήκης θα παρέχει ενημέρωση προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, ώστε να γνωρίζουν πως είναι ευπρόσδεκτα και πως θα λάβουν την ίδια υπηρεσία υψηλής ποιότητας συγκριτικά με τους/τις υπόλοιπους/-ες. Παράλληλα, θα δείξει πως η υπηρεσία γνωρίζει την παρουσία ΛΟΑΤΚΙ+ ωφελούμενων και θα αναδείξει ότι μπορεί να αντιληφθεί τα ζητήματα που ενδέχεται να αντιμετωπίζουν.

Σκεφτείτε τις παρακάτω ερωτήσεις και τις πιθανές λύσεις τους:

- Τι μήνυμα επικοινωνεί η υπηρεσία στην οποία δουλεύετε για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα;

Η σιωπή είναι και αυτή απάντηση!

- Πώς ένα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομο γνωρίζει πως η υπηρεσία σας είναι συμπεριληπτική και ασφαλής για να μιλήσει για την ταυτότητά του;
-
- Εκθέστε μια ΛΟΑΤΚΙ+ αφίσα (πχ. παρουσιάζοντας την γραμμή βοήθειας για ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα) ή ένα αυτοκόλλητο ουράνιου τόξου σε ορατό σημείο.
  - Παρέχετε αντίγραφα ΛΟΑΤΚΙ+ δημοσιεύσεων ή/και άλλων πηγών σε χώρους όπου πραγματοποιείται εργοθεραπευτική παρέμβαση ή/και σε αυτούς της διεπιστημονικής ομάδας.
  - Αναφερθείτε με σαφήνεια στον επίσημο ιστότοπο της υπηρεσίας πως είναι φιλική προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.
  - Συμπεριλάβετε εικόνες που δείχνουν την ποικιλομορφία του φύλου και του σεξουαλικού προσανατολισμού σε οποιαδήποτε δημοσίευση της υπηρεσίας ή με άλλον τρόπο ορατό προς τους/τις ωφελούμενους/-ες και τη διεπιστημονική ομάδα της εκάστοτε υπηρεσίας.
- Πως αποδεικνύετε πως ακολουθείτε μια ΛΟΑΤΚΙ+ συμπεριληπτική πρακτική αν δεν δουλεύετε σε κλινικό περιβάλλον;
- Χρησιμοποιείστε ένα αυτοκόλλητο ουράνιου τόξου στο μπροστινό μέρος του ημερολογίου σας ή ένα μπρελόκ ή μια κονκάρδα ουράνιου τόξου στην τσάντα σας όταν πηγαίνετε για παράδειγμα στην κατοικία των ωφελούμενων.
- Πως αποδεικνύετε την κατανόηση σας για τις ανάγκες των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων στην υπηρεσία σας;
- Διευκρινίστε και χρησιμοποιείστε το προτιμώμενο όνομα και τις ανωνυμίες του/της ωφελούμενου/-ης.

4.2.2. Πολιτική και διαδικασίες

Το συγκεκριμένο μέρος αναφέρεται στις πολιτικές και στα πρωτόκολλα μιας υπηρεσίας που σχετίζονται με τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και το προσωπικό.

Σκεφτείτε τις ακόλουθες ερωτήσεις:

- Διαθέτει η υπηρεσία μια πολιτική ισότητας και ποικιλομορφίας και αν ναι, αναφέρεται με σαφή τρόπο στα άτομα που είναι λεσβίες, γκέι, αμφιφυλόφιλοι/-ες και τρανς;

- Διαθέτει η υπηρεσία μια ΛΟΑΤΚΙ+ συμπεριληπτική πολιτική και διαδικασίες οι οποίες είναι συμβατές με τις απαιτήσεις της νομοθεσίας (ίση μεταχείριση και συμμετοχή συζύγων, πολιτικών εταίρων ή συγγενών στην φροντίδα);
- Υπάρχει μια ξεκάθαρη διαδικασία για την αντιμετώπιση ομοφοβικών, αμφιφοβικών και τρανσφοβικών συμπεριφορών, σχολίων και στάσεων σε όλα τα επίπεδα της υπηρεσίας;
- Υπάρχει μια πολιτική που να διασφαλίζει ότι τα τρανς άτομα αντιμετωπίζονται σύμφωνα με το προτιμώμενο όνομα και στυλ και πως τα αρχεία τους περιλαμβάνουν ορθές πληροφορίες;
- Είναι οι φόρμες και τα έγγραφα καταγραφής συμπεριληπτικά προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα; Πώς καταγράφεται το φύλο, ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η κατάσταση σχέσης του/της ωφελούμενου/-ης;
- Επικοινωνούνται όλες οι ΛΟΑΤΚΙ+ πολιτικές και διαδικασίες στους/στις ωφελούμενους/-ες, το προσωπικό και τους/τις εθελοντές/-τριες της υπηρεσίας; Εφαρμόζονται σε όλες τις φάσεις παροχής φροντίδας της υπηρεσίας;
- Υπάρχει κάποιος οδηγός για το νέο προσωπικό της υπηρεσίας; Περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα;
- Στην περίπτωση όπου το τμήμα Εργοθεραπείας είναι μέρος μιας ευρύτερης υπηρεσίας (για παράδειγμα, νοσοκομείο ημέρας ή υπηρεσία ημερήσιας φροντίδας) έχουν όλες οι διεπιστημονικές ομάδες μια δήλωση ίσης μεταχείρισης;

Τον Δεκέμβριο του 2016 το ελληνικό κοινοβούλιο υπερψήφισε τον νόμο 4443/2016, ακολουθώντας την αντίστοιχη Ευρωπαϊκή Οδηγία περί ίσης μεταχείρισης των προσώπων και την καταπολέμηση των διακρίσεων. Ο συγκεκριμένος νόμος εστιάζει στον εργασιακό τομέα, αλλά περιλαμβάνει και τα πεδία της συναλλακτικής διάθεσης αγαθών και υπηρεσιών, της κοινωνικής προστασίας, των κοινωνικών παροχών και της εκπαίδευσης. Ο νόμος καλύπτει τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα μόνο στο εργασιακό τομέα και στον τομέα παροχής αγαθών/υπηρεσιών, με άμεση αναφορά στον σεξουαλικό προσανατολισμό, την ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά φύλου. Από την άλλη, ο νόμος δεν επεκτείνεται στους υπόλοιπους τομείς της εκπαίδευσης, της κοινωνικής προστασίας και των κοινωνικών παροχών, όπως συμβαίνει με άλλες κοινωνικές ομάδες πχ. φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής (Θεοφιλόπουλος & Παγάνης, 2019; Παπάζογλου 2020)

Το 2013 το κυπριακό κοινοβούλιο προχώρησε σε τροποποίηση του ποινικού κώδικα με ποινικοποίηση της δημόσιας προτροπής στη βία ή το μίσος σε πολίτες λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού ή της ταυτότητας φύλου τους (Ecri, 2016).

4.2.3 Προγράμματα

Το συγκεκριμένο κομμάτι του πλαισίου αναφοράς αναφέρεται στην προσπάθεια που πραγματοποιείται από μια υπηρεσία για την αντιμετώπιση των κενών που εντοπίζονται στο δημόσιο προφίλ της ή στην πολιτική και στις διαδικασίες που διαθέτει με στόχο την ΛΟΑΤΚΙ+ συμπεριληπτική πρακτική.

Σκεφτείτε τις παρακάτω ερωτήσεις:

- Εάν τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα δεν εκπροσωπούνται από την υπηρεσία σας, τι μπορείτε να εφαρμόσετε για να κατευθύνετε την υπηρεσία προς την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα;
- Υπάρχουν υποδομές που μπορούν να διασφαλίσουν πως τα τρανς άτομα θα έχουν μια θετική εμπειρία, χρησιμοποιώντας την υπηρεσία στην οποία εργάζεστε; Παρέχονται τρόποι παραπομπής και στήριξης για την φυλομετάβαση;
- Οι ΛΟΑΤΚΙ+ ωφελούμενοι/-ες των υπηρεσιών θα επωφεληθούν από μια συγκεκριμένη πρωτοβουλία για την αντιμετώπιση των αναγκών τους;

Παραδείγματα πρωτοβουλιών μπορεί να περιλαμβάνουν:

- Παροχή στήριξης της ψυχικής υγείας για νέα σε ηλικία ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα
- Υποδομές για την υποστήριξη τρανς ατόμων που βρίσκονται στο στάδιο της φυλομετάβασης
- Στήριξη των ανθρώπων που είναι παντρεμένοι/-ες και θέλουν να κάνουν coming out
- Υποστήριξη των ηλικιωμένων και περιθωριοποιημένων ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων λόγω της αποξένωσης με την βιολογική τους οικογένεια.

4.2.4. Προσανατολισμός σε επαγγελματική εξέλιξη & επιμόρφωση

Το τελευταίο μέρος του πλαισίου αναφοράς περιλαμβάνει τις διαδικασίες που έχουν πραγματοποιηθεί, από μια υπηρεσία, για την υποστήριξη των Εργοθεραπευτών/-τριών της, ώστε να ακολουθείται μια καλύτερη προσέγγιση προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.

Σκεφτείτε τις παρακάτω ερωτήσεις:

- Πώς μπορεί η υπηρεσία σας να διασφαλίσει ότι το προσωπικό κατανοεί τα ζητήματα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων και έχει επίγνωση των αναγκών που μπορεί να έχουν οι ΛΟΑΤΚΙ+ ωφελούμενοι/-ες των υπηρεσιών; Για παράδειγμα, απαιτείται κλινικός έλεγχος για τον προσδιορισμό των αναγκών τους;
- Πώς μπορεί μια υπηρεσία να διασφαλίσει πως το προσωπικό είναι σε θέση με σιγουριά να χρησιμοποιήσει την ΛΟΑΤΚΙ+ ορολογία και να κάνει ερωτήσεις με τον κατάλληλο και ευγενικό τρόπο;

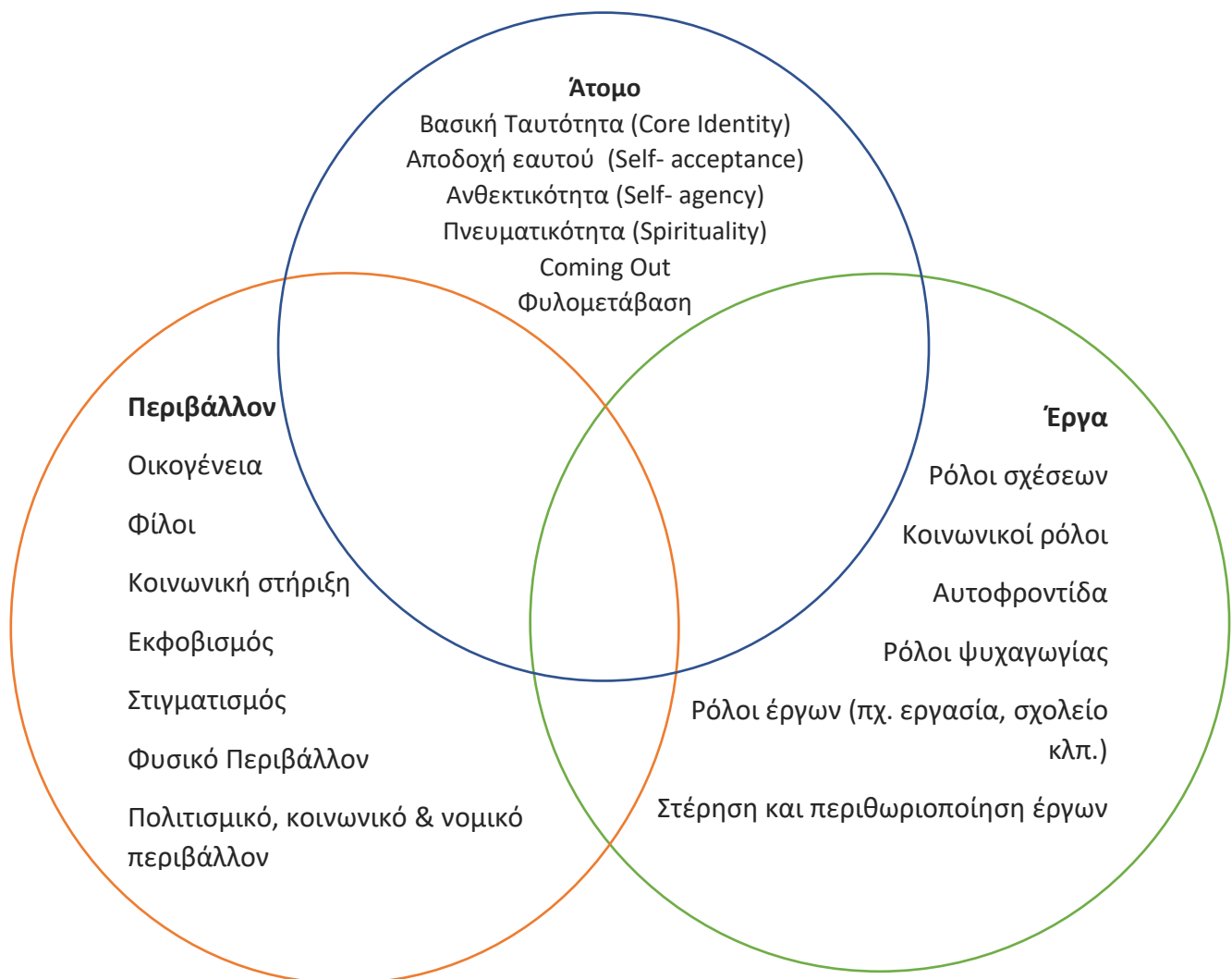
- Ποιοι πόροι μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να υποστηρίξουν το προσωπικό, ώστε να είναι κατάλληλα ενημερωμένο προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα και να τα υποστηρίξουν, για να καλύψουν τις συγκεκριμένες ανάγκες τους;
- Υπάρχει ανάγκη να προχωρήσετε σε ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης για το προσωπικό, με στόχο την ευαισθητοποίηση για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα; Παράδειγμα θα μπορούσε να αποτελέσει η δημιουργία προγραμμάτων για τα ζητήματα των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων (στα πλαίσια προγραμμάτων επιμόρφωσης και δια βίου μάθησης εντός της υπηρεσίας, ή από άλλους εκπαιδευτικούς οργανισμούς σε ομαδικές συναντήσεις, σεμινάρια, διασκέψεις ή/και στις δημοσιεύσεις της υπηρεσίας).

4.3. Διαμορφώνοντας τον ρόλο της Εργοθεραπείας με ΛΟΑΤΚΙ+ ωφελούμενους/-ες

Οι Εργοθεραπευτές/-τριες χρησιμοποιούν διάφορα πλαίσια αναφοράς και εννοιολογικά μοντέλα, για να κατευθύνουν την πρακτική τους, πολλά από αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.

Το εννοιολογικό μοντέλο Άτομο Περιβάλλον Έργο (Person Environment Occupation - PEO) επιλέχτηκε ως θεωρητική βάση για να εξηγηθεί με απλό τρόπο η σχέση μεταξύ του σεξουαλικού προσανατολισμού, της ταυτότητας φύλου και του έργου, καθώς επίσης και για την διερεύνηση των πιθανών ρόλων των Εργοθεραπευτών/-τριών στην παροχή υπηρεσιών για ΛΟΑΤΚΙ+ ωφελούμενους/-ες. Η εκτέλεση έργου (occupational performance) προκύπτει από την αλληλεξαρτώμενη σχέση μεταξύ του ανθρώπου, του περιβάλλοντος στο οποίο μένει, εργάζεται και περνά τον ελεύθερο του χρόνο και των έργων που εμπλέκεται. Κάποια παραδείγματα ΛΟΑΤΚΙ+ ζητημάτων που σχετίζονται με την παρέμβαση της Εργοθεραπείας παρουσιάζονται παρακάτω κάτω από τους τίτλους άτομο, περιβάλλον και έργο.

Άτομο

Το εννοιολογικό μοντέλο ΡΕΟ θεωρεί πως το κάθε άτομο αποτελεί μια μοναδική οντότητα και αναλαμβάνει διάφορους ρόλους μέσα σε ένα σύστημα περιβαλλοντικών επιρροών. Το άτομο φέρνει στο περιβάλλον ένα σύνολο χαρακτηριστικών, δεξιοτήτων, γνώσεων και εμπειριών. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα φύλου ενός ατόμου αποτελούν ένα βασικό μέρος της προσωπικότητάς του, τα οποία επίσης άμεσα συνδέονται με την αίσθηση του εαυτού και την ταυτότητά του. Ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα φύλου του/της κάθε ωφελούμενου/-ης είναι τόσο μοναδικοί και ατομικοί όσο και το ίδιο το άτομο. Επομένως, αυτή η ατομικότητα θα πρέπει να αναγνωρίζεται και να γίνεται σεβαστή από τον/την Εργοθεραπευτή/-τρια.

Όταν ο/η Εργοθεραπευτής/-τρια διερευνά τους παράγοντες που σχετίζονται με το «Άτομο» είναι σημαντικό να παρατηρεί τον τρόπο με τον οποίο το άτομο που λαμβάνει υπηρεσίες βλέπει τον εαυτό του και πόσο άνετα νιώθει με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και/ή την ταυτότητα φύλου του. Η βιβλιογραφία (Downs, 2006) αναφέρει ότι τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα είναι περισσότερο πιθανό να αντιμετωπίζουν ζητήματα στην αυτοεκτίμηση και στην αποδοχή του εαυτού τους. Δεν είναι ασυνήθιστο για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα να εσωτερικεύουν αρνητικά μηνύματα τα οποία δέχονται από το κοινωνικό περιβάλλον. Αυτά τα αρνητικά μηνύματα μπορεί να είναι επιζήμια για την αίσθηση του εαυτού και την ταυτότητα έργου. Η παραπάνω συνθήκη ονομάζεται εσωτερικευμένη ομοφοβία, εσωτερικευμένη αμφιφοβία ή εσωτερικευμένη τρανσφοβία. Παράδειγμα θα μπορούσε να αποτελέσει ένα νεαρό άτομο, που αισθάνεται στεναχωρημένο ή συγχισμένο όταν ανακαλύπτει για πρώτη φορά την ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητά του και παράλληλα προσπαθεί να την απαρνηθεί.

Ο/η Εργοθεραπευτής/-τρια είναι σημαντικό να γνωρίζει τις προσωπικές δυσκολίες που ένα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομο αντιμετωπίζει, λόγω της εμπειρίας του να ανήκει σε μια κοινωνική μειονότητα. Το μειονοτικό στρες (minority stress) προσδίδει επιπλέον άγχος στα άτομα που ανήκουν σε μια κοινωνική μειονότητα (Meyer, 2003). Τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, σε σχέση με τα ετεροφυλόφιλα άτομα, είναι πιο πιθανόν να εκδηλώσουν διαταραχή στην ψυχική τους υγεία (όπως κατάθλιψη ή άγχος), λόγω της ύπαρξης του μειονοτικού στρες (Meyer & Northridge, 2007). Η παραπάνω κατάσταση ισχύει περισσότερο στα νεότερα άτομα, στα αμφιφυλόφιλα άτομα, σε εκείνα που αναζητούν τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου τους και σε εκείνα που δεν αισθάνονται ασφαλή να κάνουν ορατή την ταυτότητά τους (Higgins και συν., 2011; Higgins και συν., 2016).

Οι Εργοθεραπευτές/-τριες θα πρέπει να αντιλαμβάνονται την μοναδικότητα των γεγονότων ζωής και των συνθηκών που βιώνει ένα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομο. Παραδείγματα αποτελούν οι εμπειρίες του “coming out” σε οικογένεια ή σε άλλα άτομα, ο τρόπος με τον οποίο τα μέσα μαζικής ενημέρωσης παρουσιάζουν ζητήματα που άπτονται στην ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα, καθώς και τα πνευματικά προβλήματα με τα οποία το άτομο έρχεται αντιμέτωπο, προσπαθώντας να συμφιλιωθεί με την πραγματική του ταυτότητα, ενώ παράλληλα έρχεται ορισμένες φορές αντιμέτωπο με κοινωνικές και

πολιτισμικές πεποιθήσεις, αντικρουόμενες με την ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητα. Αυτά τα γεγονότα δύνανται να διαμορφώσουν τις προσωπικές προσδοκίες ενός/μιας ωφελούμενου/-ης, είτε θετικά είτε αρνητικά.

Περιβάλλον

Το εννοιολογικό μοντέλο ΡΕΟ δίνει έμφαση στην σημαντικότητα του περιβάλλοντος ενός ανθρώπου και τον τρόπο με τον οποίο το άτομο αλληλοεπιδρά με αυτό. Οι Εργοθεραπευτές/-τριες που εργάζονται με ΛΟΑΤΚΙ+ πολίτες θα πρέπει να γνωρίζουν τα διάφορα περιβάλλοντα στα οποία αυτοί/-ές ζουν και τον τρόπο με τον οποίο η ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητα επηρεάζει αυτήν την αλληλεξαρτώμενη σχέση. Για ένα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομο, συγκεκριμένες εμπειρίες στο φυσικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον μπορεί να έχουν αρνητική επίδραση στην ταυτότητα έργου, στην εκτέλεση έργου και στην ευημερία του ατόμου. Αυτές οι καταστάσεις μπορεί να περιλαμβάνουν στιγματισμό, περιθωριοποίηση, κοινωνική απομόνωση και απόρριψη από την οικογένεια, με αποτέλεσμα την εκδήλωση άγχους, λόγω του μειονοτικού στρες.

Διερευνώντας και κατανοώντας τον/την ωφελούμενο/-η, σκεφτείτε τον τρόπο με τον οποίο τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα αντιμετωπίζονται από το νομικό, πολιτικό και πολιτισμικό περιβάλλον, τόσο στις παρελθούσες, όσο και στις παρούσες καταστάσεις. Παρακάτω ακολουθούν ορισμένες βοηθητικές ερωτήσεις για καλύτερη αντίληψη της κατάστασης του/της ΛΟΑΤΚΙ+ ωφελούμενου/-ης:

- Ήταν/είναι η ομοφυλοφιλία νόμιμη καθώς μεγάλωναν;
- Ήταν/είναι ο ομόφυλος γάμος νόμιμος;
- Ποια είναι τα δικαιώματα τα οποία έχουν τα τρανς άτομα στην κοινωνία;
- Υπάρχουν εξέχουσες ΛΟΑΤΚΙ+ προσωπικότητες οι οποίες θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως πρότυπο;
- Ποια είναι η επικρατούσα αντίληψη γύρω από τα τρανς άτομα στην κουλτούρα του τόπου σας;

Αναλύοντας τα πιο άμεσα και προσωπικά περιβάλλοντα του/της ωφελούμενου/-ης, σκεφτείτε τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζονται στο κοινωνικό τους περιβάλλον.

- Δέχονται στήριξη από την οικογένεια και το φιλικό περιβάλλον;
- Είναι ορατοί/-ες και άνετοι/-ες στο εργασιακό περιβάλλον;
- Εμπλέκονται στην τοπική κοινότητα είτε αυτή είναι ΛΟΑΤΚΙ+, είτε κάτι άλλο;

Έργο

Η συμμετοχή σε έργα έχει ως έκβαση μια καλή σωματική και ψυχική υγεία και αυξάνει την ποιότητα ζωής (Clark και συν., 2012). Ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα φύλου του ατόμου μπορεί να έχει σημαντική επιρροή, τόσο στα έργα και στους ρόλους, όσο και στις αποφάσεις και στόχους ζωής. Τα έργα, τα οποία το άτομο επιλέγει για να εμπλακεί, είναι συχνά μια αντανάκλαση των αξιών, των δεσμεύσεων και των ενδιαφερόντων του, καθώς επίσης και η επίδραση του κοινωνικού πλαισίου, δηλαδή της οικογένειας, των κοινοτήτων και της χώρας.

Εξετάστε τον αντίκτυπο που μπορεί να έχει η ΛΟΑΤΚΙ+ ταυτότητα του/της ωφελούμενου/-ης σε όλα τα έργα του/της, είτε σχετίζονται με την αυτοφροντίδα, είτε με την παραγωγικότητα, είτε με την ψυχαγωγία.

Αν και η ταυτότητα φύλου ενός ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμου μπορεί να μην έχει ιδιαίτερο αντίκτυπο στα έργα του, ορισμένες φορές δύναται να δημιουργήσει εμπόδια στην εμπλοκή σε έργα. Για παράδειγμα, αρκετοί ΛΟΑΤΚΙ+ άνθρωποι δυσκολεύονται στο ρόλο του/της μαθητή/τριας, λόγω του φόβου για “coming out” και του εκφοβισμού στο σχολείο. Ομοίως, η φυλομετάβαση μπορεί να αποτελεί έναν σημαντικό αντίκτυπο στην ζωή ενός τρανς ατόμου, απαιτώντας αλλαγές τόσο στους ρόλους, όσο και στα έργα ζωής. Κατά την φυλομετάβαση, αρκετά τρανς άτομα δυσκολεύονται να εξασφαλίσουν μια απασχόληση και αντιμετωπίζουν προκλήσεις στο εργασιακό περιβάλλον (McNeil και συν., 2013).

Υιοθετώντας μια προσωποκεντρική πρακτική με τους/τις ΛΟΑΤΚΙ+ ωφελούμενους/-ες, το πρώτο βήμα θα εστιάσει στο επίπεδο εκτέλεσης έργου, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα τις ΛΟΑΤΚΙ+ ανάγκες τους. Θα πρέπει δηλαδή να σκέφτεστε, εάν και με ποιον τρόπο η ταυτότητα του ατόμου σχετίζεται με την διαδικασία της Εργοθεραπείας.

Ενότητα 5: Μελέτες Περίπτωσης

Οι μελέτες περίπτωσης που ακολουθούν προσαρμόστηκαν και μεταφράστηκαν με σκοπό την καλύτερη κατανόηση καλών πρακτικών στα πλαίσια της εργοθεραπευτικής διαδικασίας. Οι συγκεκριμένες μελέτες περίπτωσης παρουσιάζονται σε διαφορετικά πλαίσια πρακτικής, όπου οι Εργοθεραπευτές/-τριες δύνανται να εργαστούν. Η ποικιλία των πλαισίων έγινε για να αναδυθούν διαφορετικά ζητήματα, τα οποία οι Εργοθεραπευτές/-τριες μπορεί να αντιμετωπίσουν όταν εργαστούν με ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.

Οι μελέτες περίπτωσης που θα παρουσιαστούν προέρχονται από πραγματικές εμπειρίες των αρχικών συγγραφέων. Τόσο στον Ιρλανδικό οδηγό, όσο και στην ελληνική του μετάφραση και προσαρμογή, τα ονόματα των περιπτώσεων είναι φανταστικά.

Επιπλέον, οι συγκεκριμένες μελέτες περίπτωσης συγκλίνουν με τις νομοθεσίες της Ιρλανδίας. Προτιμήθηκε να μην γίνει επεξεργασία αυτών στην ελληνική πραγματικότητα, για να υπάρχει ενημέρωση για το πως η Ιρλανδία κατευθύνεται γύρω από τα ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα. Η συγγραφική ομάδα πραγματοποίησε μια προσπάθεια καταγραφής σχολίων στο τέλος της κάθε μελέτης περίπτωσης.

- Νίκος – Ηλικιωμένος γκέι άνδρας
- Άλεξ – Genderfluid άτομο
- Κιάρα – Τρανς έφηβη
- Μαίρη – Αμφιφυλόφιλη παντρεμένη γυναίκα
- Πέτρος – Παιδί σε ΛΟΑΤΚΙ+ οικογένεια
- Κλαίρη - Τρανς γυναίκα

Νίκος – Ηλικιωμένος γκέι άνδρας

Ο Νίκος 70 ετών εισήχθη σε τμήμα επειγόντων περιστατικών ενός γενικού νοσοκομείου με λοίμωξη του ουροποιητικού συστήματος και παραλήρημα. Ο Παύλος, ο Εργοθεραπευτής της διεπιστημονικής ομάδας, έλαβε παραπεμπτικό και έχοντας μελετήσει προσεκτικά το ιατρικό διάγραμμα και τις νοσηλευτικές σημειώσεις του Νίκου, συναντήθηκε μαζί του. Συνειδητοποίησε γρήγορα ότι ο Νίκος δεν ήταν σε θέση να παράσχει ένα ιατρικό ιστορικό και παρουσίαζε στοιχεία χρονικού και χωρικού αποπροσανατολισμού. Κατά την διάρκεια αυτής της αρχικής συνάντησης, ο Νίκος ζητούσε διαρκώς τον Γιώργο. Το ιατρικό του διάγραμμα ανέφερε ότι ο Γιώργος ήταν ο πλησιέστερος άνθρωπος στο περιβάλλον του και ότι μοιράζονταν το ίδιο σπίτι, αλλά δεν υπήρχαν περισσότερα στοιχεία για την σχέση τους.

Ο Παύλος τηλεφώνησε στον Γιώργο για να λάβει πληροφορίες σχετικά με το επίπεδο λειτουργικότητας και τη κατάσταση γνωστικών δεξιοτήτων του Νίκου, καθώς και τις συνθήκες διαβίωσης στο σπίτι. Ο Παύλος ανακάλυψε ότι ο Νίκος ήταν σχετικά ανεξάρτητος στις σωματικές λειτουργίες, αλλά η γνωστική του λειτουργικότητα είχε επιδεινωθεί σχετικά γρήγορα κατά την διάρκεια του τελευταίου χρόνου. Ο Γιώργος παρείχε σωματική βοήθεια και εκτενή ενθάρρυνση στον Νίκο. Ανακάλυψε επίσης ότι μοιράζονταν το ίδιο σπίτι για πάνω από 20 χρόνια. Ο Παύλος διευκρίνισε ότι ήταν σύντροφοι, αν και δεν είχαν νόμιμο σύμφωνο συμβίωσης. Ο Παύλος ρώτησε τον Γιώργο αν η φύση της σχέσης τους θα μπορούσε να προστεθεί στο φάκελο για να είναι ολοκληρωμένα τα αρχεία του Νίκου και ο Γιώργος δέχτηκε με χαρά υπογράφοντας τη σχετική δήλωση συναίνεσης με βάση το νόμο για τα προσωπικά δεδομένα.

Ο Παύλος κατανοώντας την νομική απαίτηση στην Ιρλανδία να αντιμετωπίζει τους ασθενείς ανεξάρτητα από τον σεξουαλικό προσανατολισμό, πραγματοποίησε προκαταρκτική έρευνα σχετικά με τις εμπειρίες των ομόφυλων συντρόφων. Τότε ήρθε σε επαφή με την έκθεση “Visible Lives” (Higgins et al., 2011). Σύμφωνα με την μελέτη, στην Ιρλανδία ένα μεγάλο ποσοστό ΛΟΑΤ+ ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας, μοιράζονται τις ίδιες εμπειρίες προκατάληψης, παρενόχλησης και φόβου για σωματική και λεκτική κακοποίηση. Επιπλέον, διάβασε ότι, ως συνέπεια αυτών οι ΛΟΑΤ+ ηλικιωμένοι/-ες, όπως ο Γιώργος και ο Νίκος, παραμένουν συχνά «αόρατοι» για τους επαγγελματίες υγείας μέχρι να επέλθει μια κρίσιμη κατάσταση. Ο Παύλος συνειδητοποίησε έκπληκτος ότι σχεδόν το ένα τέταρτο των ΛΟΑΤ+ ηλικιωμένων ανέφεραν ότι λάμβαναν χαμηλής ποιότητας θεραπεία όταν χρειάστηκαν υγειονομική περίθαλψη. Όταν το παραλήρημα (delirium) του Νίκου επιλύθηκε, ο Παύλος αξιολόγησε την λειτουργική ικανότητά του στις δραστηριότητες καθημερινής διαβίωσης. Ο Παύλος διαπίστωσε ότι ο Νίκος διαχειριζόταν κατάλληλα την φυσική του κατάσταση, αλλά χρειαζόταν οργάνωση, προφορική προτροπή και ελάχιστη βοήθεια για την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων ντυσίματος, τουαλέτας και σίτισης.

Ο Παύλος τηλεφώνησε στον Γιώργο για να κανονίσει μία συνεδρία αυτοεξυπηρέτησης μαζί του στο θάλαμο για να παρατηρήσει τον τρόπο με τον οποίο βοηθούσε τον Νίκο. Κατά την διάρκεια της τηλεφωνικής κλήσης, ο Γιώργος μίλησε στον Παύλο για την μη ορατή ζωή που ζούσαν με τον Νίκο, φοβούμενοι τις συνέπειες της αποκάλυψής τους στην τοπική κοινότητα και κατά συνέπεια, δεν είχαν κάνει χρήση εξωτερικών προγραμμάτων υποστήριξης. Ο Γιώργος είπε ότι ήταν εξαντλημένος σωματικά και πνευματικά. Εξέφρασε το φόβο του ότι ο Νίκος θα μπορούσε να γίνει θύμα διάκρισης όσο θα βρισκόταν στο νοσοκομείο, καθώς ο ίδιος έχει βιώσει σωματική βία και γελοιοποίηση ως γκέι άντρας. Ο Παύλος καθυσάχασε τον Γιώργο σχετικά με τη φροντίδα που θα λάμβανε ο Νίκος στο νοσοκομείο και αναγνώρισε ότι, όπως στην περίπτωση τους, πολλά ζευγάρια ΛΟΑΤ+ έχουν πιθανά μεγαλύτερο ρίσκο να μην τύχουν υποστήριξης από την κοινότητα και την οικογένεια, σε σχέση με τα ετεροφυλόφιλα ζευγάρια. Ενθάρρυνε τον Γιώργο να εξετάσει το ενδεχόμενο να κάνει χρήση της κατ' οίκον φροντίδας και κοινοτικής υποστήριξης για τον Νίκο.

Ο Παύλος μοιράστηκε τις ανησυχίες του Γιώργου και τις πληροφορίες από την έκθεση “Visible Lives” σε μια εβδομαδιαία πολυεπιστημονική ομάδα και διαβεβαίωσε ότι ο Νίκος θα αντιμετωπίζεται με τον ίδιο ακριβώς τρόπο όπως οποιοσδήποτε άλλο ετεροφυλόφιλο άτομο, χωρίς καμία διάκριση.

Όταν ο Παύλος συναντήθηκε με τον Γιώργο και τον Νίκο, ο γιατρός ενημέρωσε τον Γιώργο ότι ο Νίκος είχε διάγνωση άνοιας, οπότε ο Παύλος ήταν σε θέση να παρέχει στον Γιώργο συγκεκριμένες στρατηγικές για να υποστηρίξει κάποιον με άνοια και να του δώσει κάποιες γραπτές πληροφορίες σχετικά με αντίστοιχες πηγές.

Πραγματοποιήθηκε μία συνάντηση με την ομάδα για το σχέδιο φροντίδας, με την συμμετοχή του Νίκου και του Γιώργου, ώστε να αποφασιστεί η κατάλληλη φροντίδα στο σπίτι και η πιθανότητα κοινοτικής υποστήριξης για το ζευγάρι από τις δημοτικές υπηρεσίες της περιοχής τους. Ο Γιώργος ενημερώθηκε για μια ομάδα υποστήριξης στην κοινότητα. Λόγω των ανησυχιών που είχε ο Γιώργος και το επίπεδο άγχους ως φροντιστής, ο Παύλος συνέστησε να παρακολουθείται τακτικά ο Νίκος στα εξωτερικά ιατρεία του νοσοκομείου. Με αυτόν τον τρόπο θα διασφαλιστεί ότι το επίπεδο φροντίδας και υποστήριξης θα παρέμενε επαρκές για να καλύψει τις ανάγκες του Νίκου, με τις οποίες ήταν σύμφωνος ο σύμβουλος.

Νίκος – Βασική Μάθηση: Ο Εργοθεραπευτής:

- Αναζήτησε σαφήνεια όταν χρειάστηκε.
- Ερεύνησε και έχτισε γνώση, ώστε να κατανοήσει βαθύτερα τον ΛΑΟΤΚΙ+ ωφελούμενό του.
- Εγγυήθηκε στον Νίκο και στον Γιώργο για μια παροχή υπηρεσιών χωρίς αποκλεισμούς.

- Επικοινωνήσε τις ανάγκες του ζευγαριού στη διεπιστημονική ομάδα.
- Εκτίμησε και αναγνώρισε τον Γιώργο ως τον πιο κοντινό άνθρωπο του περιβάλλοντός του και σύντροφο του Νίκου λαμβάνοντας πάντα υπόψη ότι δεν είχαν υπογράψει μεταξύ τους σύμφωνο.

Παρατηρήσεις συγγραφικής ομάδας

Στην συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης παρατηρείται η σημαντικότητα ύπαρξης τοπικών ερευνών πάνω σε ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα. Εδώ, η έρευνα “Visible Lives” προσέφερε γνώση γύρω από τα ζητήματα που μπορεί να αντιμετωπίσουν ομόφυλα ζευγάρια μεγαλύτερης ηλικίας.

Επισημαίνουμε ότι απουσιάζουν αντίστοιχες έρευνες στην Ελλάδα και Κύπρο. Η έλλειψη των συγκεκριμένων ερευνών που παρουσιάζουν τις ανάγκες υγείας των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας παρατηρείται σχεδόν σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (IGLA Europe 2012).

Άλεξ – Genderfluid άτομο

Το Άλεξ φοιτά στο πανεπιστήμιο και είναι 21 ετών, το οποίο αναγνωρίζεται ως “gender fluid”. Το Άλεξ γεννήθηκε άνδρας. Ωστόσο, αμφισβητώντας το φύλο του για πολλά χρόνια, τώρα έκανε τα πρώτα του βήματα έκφρασης της ταυτότητάς του φύλου του.

Το Άλεξ προτιμούσε την χρήση των ανωνυμιών ουδέτερου φύλου. Είχε επίσης, μια διάγνωση κατάθλιψης και άγχους, η οποία ανέφερε ότι συνδεόταν εγγενώς με την αίσθηση της δυσφορίας που αντιμετώπιζε καθ’ όλη τη διάρκεια της ζωής του, ζώντας σε ένα φύλο που του είχε δοθεί και με το οποίο δεν ένιωθε καλά. Αγωνίστηκε να παρακολουθήσει τις διαλέξεις και να εκπληρώσει τις προθεσμίες των εργασιών του και κινδύνευσε να εγκαταλείψει το πανεπιστήμιο λόγω των προβλημάτων ψυχικής υγείας που αντιμετώπιζε. Παρακολούθησε μια κοινοτική υπηρεσία ψυχικής υγείας και είχε παραπεμφθεί στον Εργοθεραπευτή της ομάδας για επαγγελματική υποστήριξη.

Ο Θωμάς, ο Εργοθεραπευτής, πραγματοποίησε σταθμισμένες και μη αξιολογήσεις με το Άλεξ, συμπεριλαμβάνοντας το «Occupational Self-Assessment» (Baron et al., 2006). Εντοπίστηκαν προβλήματα σε διάφορους τομείς και ο Θωμάς με το Άλεξ έδωσαν προτεραιότητα σε αυτούς ανάλογα με το βαθμό σπουδαιότητας ή δυσκολίας που είχαν για το ίδιο. Τα κύρια ζητήματα ήταν:

- Να φροντίσει τον εαυτό του.
- Να εκφράζει τον εαυτό του στους/στις άλλους/-ες.
- Να είναι τυπικό στις φοιτητικές του εργασίες
- Να κάνει δραστηριότητες που του αρέσουν.

Το Άλεξ ανέφερε ότι αναγνωρίζει τον εαυτό του τόσο ως άνδρα, όσο και ως γυναίκα και έτσι θα ήθελε να είναι σε θέση να εκφράσει ελεύθερα και τις δύο ταυτότητες φύλου. Ανέφερε ότι χτίζει σιγά σιγά την αυτοπεποίθησή του για να εμφανίζεται ως θηλυκό και είναι κάτι που είχε δοκιμάσει σε μερικές από τις διαλέξεις στο πανεπιστήμιο. Ανησυχούσε για τις αρνητικές αντιδράσεις από άλλα άτομα, ιδιαίτερα από τους/τις συμφοιτητές/-τριες του και έτσι δεν ένιωθε ότι θα μπορούσε να το κάνει τόσο ελεύθερα όσο θα ήθελε, ιδιαίτερα στις μικρότερες διαλέξεις όπου θα ήταν πιο αισθητό. Ως αποτέλεσμα, το Άλεξ είχε χάσει πολλές διαλέξεις και έμενε πίσω. Περιστασιακά, είχε έρθει στο πανεπιστήμιο παρουσιαζόμενο ως γυναίκα, ωστόσο, ήταν τότε πολύ ανήσυχο για να παρακολουθήσει ουσιαστικά την προγραμματισμένη διάλεξη.

Το Άλεξ ήταν επίσης παθιασμένο με την κολύμβηση και συνήθιζε να κολυμπάει σχεδόν καθημερινά στο τοπικό γυμναστήριο. Ωστόσο, δεδομένου ότι είχε αρχίσει να εκφράζει την ρευστότητα φύλου του, δεν ένιωθε άνετα να χρησιμοποιεί τόσο τα αντρικά, όσο και τα γυναικεία αποδυτήρια. Τα επίπεδα άγχους του σχετικά με αυτό

ήταν τόσο υψηλά που σταμάτησε να εμπλέκεται με το κολύμπι, ένα έργο που είχε αξία για αυτό.

Ο Θωμάς και το Άλεξ συμβουλευτήκαν το τμήμα υποστήριξης φοιτητών του πανεπιστημίου και συζήτησαν λεπτομερώς. Ο Θωμάς υποστήριξε το Άλεξ στο να έρθει σε επαφή με τον συμβουλευτικό σταθμό στήριξης φοιτητών του πανεπιστημίου που θα το καθοδηγούσε, για να το υποστηρίξει κατά την φυλομετάβαση και οργάνωσαν μια κοινή συνάντηση. Αποφασίστηκε ένα πλάνο δράσης, σύμφωνα με την πολιτική του πανεπιστημίου και συμφωνήθηκε ότι θα ενημέρωνε το σχετικό ακαδημαϊκό προσωπικό για την ρευστότητα φύλου του, με τρόπο που το έκανε να νιώθει άνετα.

Ο Θωμάς έκανε ερωτήσεις στον υπεύθυνο του τοπικού γυμναστηρίου του Άλεξ και όρισαν χώρο στις εγκαταστάσεις αποδυτηρίων για το ουδέτερο φύλο. Πραγματοποίησαν μια από κοινού επίσκεψη στο γυμναστήριο, ώστε το Άλεξ να εξοικειωθεί με αυτές τις εγκαταστάσεις και με τον τρόπο πρόσβασης σε αυτές. Έθεσαν από κοινού στόχους γύρω από μια διαβαθμισμένη προσέγγιση, ώστε το Άλεξ να επιστρέψει στην ενασχόληση του με το κολύμπι, ένα έργο, που όπως προαναφέρθηκε, είχε μεγάλη αξία για το ίδιο.

Καθ' όλη τη διάρκεια των συνεδριών τους, διερεύνησαν με το Άλεξ την σημασία των έργων αυτοφροντίδας. Ανέφεραν ότι τα έργα που εμπλέκονται στην έκφραση της γυναικείας του ταυτότητας, όπως η εφαρμογή makeur και η επιλογή των ρούχων που θα φορέσει, ήταν ιδιαιτέρως παρηγορητικά για αυτό και είχαν θετική επίδραση στην ψυχική υγεία και ευημερία του. Η τεράστια αξία αυτών των έργων διερευνήθηκε με το Άλεξ και αναγνωρίστηκαν ως εργαλεία ευεξίας που θα μπορούσαν να ενσωματωθούν στην καθημερινή του ρουτίνα, προκειμένου να διαχειριστεί την κατάθλιψη και το άγχος του.

Χρησιμοποιώντας την θεωρία της Εργοθεραπείας για να δει ολιστικά τους/τις ωφελούμενους/-ες του και τα ζητήματα που παρουσιάζονται, ο Θωμάς ήταν σε θέση να εργαστεί προσωποκεντρικά και να υποστηρίξει το Άλεξ για να εμπλακεί ξανά στα έργα που έχουν αξία για αυτό, τα οποία συνδέονται εγγενώς με την ολική ευημερία του Άλεξ.

Άλεξ – Βασική Μάθηση: Ο Εργοθεραπευτής:

- Χρησιμοποίησε το μοντέλο ΡΕΟ για να προσδιορίσει τον τρόπο με τον οποίο η ταυτότητα φύλου του Άλεξ επηρέαζε την εκτέλεση έργου.
- Σεβάστηκε την επιλογή ονόματος και αντωνυμίας του Άλεξ και ζήτησε καθοδήγηση από το Άλεξ σχετικά με τον τρόπο που ήθελε να ονομάζεται στη ζωή του.
- Διαπίστωσε ότι η προσωποκεντρική προσέγγιση του επέτρεψε να ανταποκριθεί στις ανάγκες του Άλεξ και διαπίστωσε ότι η συνεργασία με πολίτες που χαρακτηρίζονται από ρευστότητα φύλου δεν αποτέλεσε μια «εξειδικευμένη περιοχή».

- Αναζήτησε και ακολούθησε τη σχετική πολιτική, η οποία υπογράμμισε την διαδικασία υποστήριξης γενικά των φοιτητών/-τριών και οργάνωσαν την υποστήριξη του Άλεξ στην περίοδο της φυλομετάβασης.

Παρατηρήσεις συγγραφικής ομάδας

Στην συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης παρατηρείται η συμμετοχή του Εργοθεραπευτή στην δημιουργία χώρου αποδυτηρίων για το Άλεξ. Κατανοούμε το θετικό πρόσημο αυτής της προσαρμογής στο περιβάλλον του ωφελούμενου το οποίο βρίσκεται σε διαδικασία φυλομετάβασης.

Η μελέτη περίπτωσης αναφέρεται στην ύπαρξη συμβουλευτικού σταθμού στήριξης στο πανεπιστήμιο για άτομα τα οποία βρίσκονται σε διαδικασία φυλομεταβάσης. Παρατηρούμε πως αποτελεί άλλο ένα θετικό πρόσημο για την συμπερίληψη των ατόμων που βρίσκονται σε διαδικασία φυλομετάβασης στο χώρο του πανεπιστημίου και ενθαρρύνουμε την συγκεκριμένη κατεύθυνση.

Κιάρρα – Τρανς έφηβη

Η Κιάρρα είναι μαθήτρια δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης που προετοιμάζεται για τις απολυτήριες εξετάσεις της. Η μητέρα της παραπέμφθηκε σε μία Εργοθεραπεύτρια, λόγω ανησυχιών για την γραφή και των γενικών δυσκολιών που αντιμετωπίζει στο σχολείο.

Η Εργοθεραπεύτρια της Κιάρρα, η Βάσω, άρχισε να συλλέγει κάποιες πληροφορίες στέλνοντας ερωτηματολόγια στους γονείς και στο σχολείο της. Τα αποτελέσματα αυτών εξετάστηκαν με την Κιάρρα και την μητέρα της στο αρχικό ραντεβού Εργοθεραπείας. Τα θέματα που αναγνωρίστηκαν περιλάμβαναν περιορισμένη διάθεση, φτωχή συγκέντρωση προσοχής, φτωχές δεξιότητες οργάνωσης, άγχος και φτωχό μοτίβο ύπνου. Δόθηκε η εντύπωση ότι η Κιάρρα είχε χαμηλές επιδόσεις στο σχολείο και οι φτωχές δεξιότητες γραφής συνέχισαν να αποτελούν θέμα ανησυχίας.

Η μαμά της Κιάρρα ανέφερε ότι τα τελευταία χρόνια φαινόταν να δυσκολεύεται να κάνει νέες φιλικές σχέσεις ή να διατηρήσει τις ήδη υπάρχουσες και είχε αποσυρθεί, τόσο στο σπίτι όσο και στο σχολείο και δεν λάμβανε μέρος στο πρόγραμμα αθλητικών δραστηριοτήτων, ούτε σε άλλες κοινωνικές δραστηριότητες.

Ενώ οι δυσκολίες της Κιάρρα στον γραπτό λόγο αρχικά επισημάνθηκαν ως πρωταρχικό μέλημα, κατέστη προφανές στην Βάσω ότι τα άλλα ζητήματα που αναφέρθηκαν απαιτούσαν περαιτέρω προσοχή. Η Βάσω προχώρησε στην αξιολόγηση των δεξιοτήτων της Κιάρρα. Τόσο οι δεξιότητες λεπτής, όσο και οι δεξιότητες αδρής κινητικότητας ήταν εντός φυσιολογικών ορίων. Τυπικές πληροφορίες και συστάσεις δόθηκαν στην Κιάρρα και στην μητέρα της σχετικά με στρατηγικές για τη βελτίωση των δεξιοτήτων γραφής της. Η Βάσω μίλησε με την Κιάρρα για το σχολείο και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει. Η Κιάρρα ανέφερε ότι δεν ήταν ευχαριστημένη στο σχολείο και δεν ένιωθε ότι ταιριάζει σε αυτό. Ήταν ένα σχολείο μόνο για κορίτσια και ένιωθε ότι θα ταίριαζε καλύτερα στο τοπικό μικτό σχολείο, καθώς τα πήγαινε καλύτερα με τα αγόρια. Ανέφερε επίσης, ότι θα της άρεσε πολύ να είναι σε θέση να φοράει παντελόνι αντί για φούστα κάθε μέρα (όπως επέβαλε ο κανονισμός του σχολείου). Η Βάσω είχε παρατηρήσει ότι η Κιάρρα φορούσε ουδέτερου φύλου ρούχα και το παρουσιαστικό της ήταν περισσότερο ανδροπρεπές παρά θηλυπρεπές.

Η Βάσω είχε κάνει κάποιες επιπλέον παρατηρήσεις κατά την διάρκεια της συνεδρίας της με την Κιάρρα: η βλεμματική επαφή και οι δεξιότητες μη λεκτικής επικοινωνίας της Κιάρρα δεν ήταν πολύ καλές. Είχε δυσκολία να ακολουθήσει μερικές από τις οδηγίες στις δοκιμασίες και η προσοχή της αποσπάστηκε εύκολα και ενοχλήθηκε αδικαιολόγητα από τον θόρυβο της συσκευής του φαξ στο διπλανό δωμάτιο. Στο πλαίσιο των άλλων δυσκολιών της Κιάρρα, η Βάσω γνώριζε, ότι η κλινική εικόνα μπορεί να υποδηλώνει μια Διαταραχή Φάσματος Αυτισμού. Η Βάσω έλαβε, επίσης, υπόψη της το ουδέτερο φύλο του παρουσιαστικού της και τις δυσκολίες της στην ενσωμάτωση στο σχολείο. Ένιωσε ότι η Κιάρρα μπορεί να αμφισβητεί το φύλο ή την σεξουαλικότητά της, κάτι που εάν συνέβαινε θα χρειαζόταν υποστήριξη για να το εξερευνήσει.

Η Βάσω συζήτησε τα ευρήματά της με τη μαμά της Κιάρα, η οποία τα βρήκε ορθά και εκδήλωσε την ανησυχία της. Είχε υποθέσει ότι πολλά από αυτά ήταν απλά «κανονικά εφηβικά πράγματα» που η Κιάρα τελικά θα μεγάλωνε και θα τα ξεπερνούσε. Συμφώνησε με την Βάσω να παραπεμφθεί στον ψυχολόγο και ψυχίατρο παιδιών και εφήβων της διεπιστημονικής ομάδας, δίνοντας πλήρη στοιχεία για τα ευρήματα και τις παρατηρήσεις της. Την Κιάρα παρακολουθούσε ο ψυχολόγος της ομάδας και η Βάσω έμαθε ότι στη συνέχεια είχε διαγνωστεί επίσημα με υψηλής λειτουργικότητας αυτισμό. Επιπλέον, προέκυψε ότι η Κιάρα αυτοτραυματιζόταν για αρκετό καιρό και στην πραγματικότητα αμφισβητούσε την ταυτότητα του φύλου της. Η Κιάρα ανέφερε ότι πολλές φορές ένιωθε περισσότερο σαν αγόρι και πάσχιζε να αντιμετωπίσει αυτά τα συναισθήματα.

Η Κιάρα έλαβε περαιτέρω ψυχολογική υποστήριξη. Επίσης, αυτή και η οικογένειά της συνδέθηκαν με το «Transgender Equality Network of Ireland (TENI)», το οποίο παρείχε συναισθηματική και πρακτική υποστήριξη, εκπαίδευση και κατάρτιση στο σχολείο της Κιάρα. Η ομάδα των γονέων που σχετίζονταν με αυτό το δίκτυο, η TransparenCI, ήταν επίσης σε θέση να παρέχει ανεκτίμητες πληροφορίες και υποστήριξη στους γονείς της Κιάρα και στην υπόλοιπη οικογένεια.

Μετά από αναστοχασμό, η Βάσω σημείωσε ότι παρόλο που η ταυτότητα του φύλου της Κιάρα δεν ήταν το επίκεντρο της θεραπευτικής της παρέμβασης, η κλινική της επίγνωση και η κλινική συλλογιστική της οδήγησαν σε μια σημαντική επόμενη παραπομπή της Κιάρα, η οποία της παρείχε την κατάλληλη υποστήριξη για την ίδια και την οικογένειά της. Η Βάσω ήταν ικανοποιημένη που η παρέμβασή της συνέβαλε σε ένα θετικό αποτέλεσμα για την Κιάρα.

Κιάρα – Βασική Μάθηση: Η Εργοθεραπεύτρια:

- Αναστοχάστηκε πάνω στη σημασία των δεξιοτήτων παρατήρησης και καλής επικοινωνίας με αποτέλεσμα να αντιληφθεί πως συνέβαιναν περισσότερα με την Κιάρα και όχι μόνο μια δυσκολία στο γραφοκινητικό.
- Δούλεψε με ολιστικό τρόπο, ο οποίος διασφάλισε ένα προσωποκεντρικό αποτέλεσμα για την Κιάρα.
- Εφάρμοσε την γνώση της για τα ΛΟΑΤΚΙ+ θέματα και την συμπτωματολογία του αυτισμού. Χρησιμοποίησε την κλινική συλλογιστική της για να κάνει μια κατάλληλη περαιτέρω παραπομπή.
- Αξιοποίησε τις δυνατότητες της διεπιστημονικής ομάδας που συμμετείχε, συζητώντας το περιστατικό μέσα από την προσέγγιση και το μοντέλο της Εργοθεραπείας.

Παρατηρήσεις συγγραφικής ομάδας

Γίνεται αντιληπτό πως οι Εργοθεραπευτές/-τριες κατά την διάρκεια της παροχής υπηρεσιών τους δύνανται να έρθουν σε επαφή με ΛΟΑΤΚΙ+ ωφελούμενους/-ες. Υιοθετώντας μια ολιστική και προσωποκεντρική πρακτική μπορούμε να στηρίξουμε ζητήματα, όπως το προαναφερθέν, κάνοντας γρήγορα μια ορθή παραπομπή σε εξειδικευμένο προσωπικό για τα ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα. Στην Ελλάδα και Κύπρο υπάρχουν επίσης αρκετές ΛΟΑΤΚΙ+ οργανώσεις (βλ. Παράρτημα 1) που θα μπορούσαν να στηρίξουν, να ενημερώσουν και να καθοδηγήσουν Εργοθεραπευτές/-τριες γύρω από τα ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα.

Μαίρη – Αμφιφυλόφιλη παντρεμένη γυναίκα

Η Μαίρη είναι μία γυναίκα 32 χρονών, η οποία παραπέμφθηκε από τον γενικό ιατρό της, στις κοινοτικές υπηρεσίες ψυχικής υγείας, καθώς είχε παρουσιάσει κατάθλιψη. Ο γενικός ιατρός ανησύχησε λόγω του γεγονότος ότι η κακή διάθεσή της επηρέαζε την εργασία, τα ενδιαφέροντα και την σχέση με τον σύζυγό της.

Μετά από την αρχική εκτίμηση από τον ψυχίατρο, η Μαίρη παραπέμφθηκε στην Εργοθεραπεύτρια, καθώς παρουσίαζε δυσκολία συγκέντρωσης στα εργασιακά της καθήκοντα και βρισκόταν σε αναρρωτική άδεια. Ο ψυχίατρος ενημέρωσε την Εργοθεραπεύτρια (Ιουλία), ότι η κακή διάθεση της Μαίρης πυροδοτήθηκε, επειδή προσπαθούσε να συμβιβαστεί με το σεξουαλικό προσανατολισμό της, καθώς πιστεύει ότι είναι αμφιφυλόφιλη και όχι στρέιτ.

Πριν η Ιουλία κανονίσει την γνωριμία με την Μαίρη, επανεξέτασε τον οδηγό (ΑΟΤΙ LGBT+ Good Practice Guidelines), ώστε να μάθει ποια είναι τα συχνότερα ζητήματα για τα αμφιφυλόφιλα άτομα. Η ανάγνωση του οδηγού συντέλεσε στην κατανόηση της σημαντικότητας που έχει η προσωπική ανθεκτικότητα για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Η Ιουλία συνειδητοποίησε ότι, ως Εργοθεραπεύτρια, ήταν στην μοναδική θέση να βοηθήσει την Μαίρη να αναπτύξει πηγές προσωπικής ανθεκτικότητας, αντιμετωπίζοντας ζητήματα τα οποία περιορίζουν την συμμετοχή της και προωθώντας την εμπλοκή σε καθημερινές δραστηριότητες.

Όταν εξέτασε την έκθεση της έρευνας «Burning Issues 2» με περιεχόμενο σχετικά με τα αμφιφυλόφιλα ενήλικα άτομα, ανακάλυψε ότι λιγότερο από το 20% των ΛΟΑΤ ατόμων προχωρούν σε αποκάλυψη της ταυτότητάς τους μετά την ηλικία των 25 ετών. Επίσης, μόνο το ένα τέταρτο από τα αμφιφυλόφιλα άτομα είναι ορατά στην καθημερινή τους ζωή, πολύ λιγότερα από τα γκέι άτομα ή τις λεσβίες (Ó' hUltacháin, Mathews-McKay & Urain, 2016, pp.27-28). Η Ιουλία έμαθε ότι μπορεί να υπάρξουν πρόσθετες δυσκολίες για τα αμφιφυλόφιλα άτομα στην πρόσβαση υπηρεσιών χωρίς αποκλεισμούς για αυτά τα άτομα. Έτσι, διερεύνησε τόσο τις υποστηρικτικές ομάδες όσο και τους πόρους που θα ήταν διαθέσιμοι, σε περίπτωση που η Μαίρη θα ενδιαφερόταν ή θα επωφελούταν από αυτά. Στη συνέχεια, επικοινωνήσε μαζί τους ώστε να διασφαλίσει ότι όλες αυτές οι διασυνδέσεις ήταν συμπεριληπτικές για τα αμφιφυλόφιλα άτομα.

Πριν από την πρώτη συνάντηση στο τμήμα Εργοθεραπείας για τη Μαίρη, η Ιουλία φρόντισε να υπάρχει σε περίοπτη θέση στην αίθουσα αναμονής μια αφίσα ουράνιου τόξου, για να δείξει ότι η υπηρεσία είναι συμπεριληπτική για τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.

Κατά την αρχική συνέντευξη με τη Μαίρη, η Ιουλία δημιούργησε ένα θετικό και ανθρωποκεντρικό περιβάλλον, αμοιβαίας συνεργασίας και εμπιστοσύνης. Η Μαίρη είπε στη Ιουλία ότι αναγνωρίζεται ως αμφιφυλόφιλη, και ότι έχει αναπτύξει μία έλξη για μία γυναίκα από το φιλικό της περιβάλλον, τους τελευταίους μήνες. Ανησυχούσε ότι η σχέση με τον σύζυγό της θα επηρεαζόταν, εάν του έλεγε ότι ήταν αμφιφυλόφιλη. Αυτό το άγχος και η αβεβαιότητα, επηρέαζαν αρνητικά την διάθεση και την ικανότητα εμπλοκής της σε καθημερινές δραστηριότητες. Η Μαίρη ανέφερε

πως η βασική της ανησυχία ήταν ότι αυτή την στιγμή βρισκόταν σε αναρρωτική άδεια από την εργασία.

Η Ιουλία απάντησε με κατανόηση, αναγνωρίζοντας την κατάσταση της Μαίρης. Αναγνώρισε επίσης τους φόβους της για τον πιθανό αντίκτυπο που θα είχε η αποκάλυψη στον σύζυγο, για τον σεξουαλικό προσανατολισμό της. Αυτό επέτρεψε στην Μαίρη να συνειδητοποιήσει πόσο άγχος της προκαλούσαν οι τελευταίοι μήνες. Επίσης, κατάλαβε πως η αποχή της από τα εργασιακά καθήκοντα ήταν επακόλουθο σύμπτωμα του άγχους συμφιλίωσης με το σεξουαλικό προσανατολισμό της.

Η Ιουλία χρησιμοποίησε μία προσωποκεντρική μέτρηση αποτελεσματικότητας, με σκοπό να καταστήσει ικανή την Μαίρη να αναγνωρίσει τα έργα που ήταν τα πιο σημαντικά και με νόημα για εκείνη. Έχοντας αξιολογήσει τη λίστα καθημερινών έργων, η Μαίρη έπειτα επέλεξε τους τομείς εκτέλεσης έργου που αντιμετώπιζε την μεγαλύτερη δυσκολία. Οι δυσκολίες αυτές επικεντρώθηκαν στα παρακάτω:

- Στην διαχείριση των ευθυνών μου,
- Στην έκφραση του εαυτού μου σε άλλους/-ες,
- Στο να κάνω δραστηριότητες που μου αρέσουν.

Μαζί συμφώνησαν ότι η επιστροφή της στην εργασία θα βοηθούσε την βελτίωση της διάθεσης και της αυτοεκτίμησής της. Επίσης, αναγνώρισε ότι έπρεπε να μιλήσει στον σύζυγό της για την σεξουαλικότητά της, αλλά δεν ήταν έτοιμη να το κάνει ακόμα. Η Ιουλία διαβεβαίωσε την Μαίρη ότι μέρος του ρόλου της Εργοθεραπείας ήταν να υποστηρίξει την Μαίρη να καταφέρει να επιτύχει τον συγκεκριμένο στόχο, όταν θα ήταν έτοιμη να το κάνει.

Η Ιουλία παρουσίασε την έννοια της ανθεκτικότητας και συζήτησαν τον τρόπο με τον οποίο η Μαίρη θα μπορούσε να ενισχύσει τις προσωπικές πηγές ανθεκτικότητας. Αυτό θα γινόταν εξερευνώντας την αμφιφυλόφιλη ταυτότητά της με θετικό τρόπο, μαθαίνοντας να ενισχύει την αυτοεκτίμησή της και αναπτύσσοντας θετικές στρατηγικές αντιμετώπισης και θετικές περιβαλλοντικές υποστηρίξεις. Αναγνώρισε το θετικό βήμα που ήδη είχε κάνει η Μαίρη για να εξερευνήσει την αμφιφυλόφιλη ταυτότητά της, επικοινωνώντας με άλλα άτομα, σε μια αξιόπιστη, διαδικτυακή αμφιφυλόφιλη ομάδα συζήτησης.

Η Ιουλία καθόρισε ένα ραντεβού για να συναντήσει την Μαίρη την επόμενη εβδομάδα, για να συνεχίσουν να διερευνούν τρόπους ενίσχυσης της ανθεκτικότητας, και να θέσουν «SMART» στόχους, προς την επίτευξη του πρωταρχικού στόχου, της επιστροφής στην εργασία.

Μαίρη - Βασική Μάθηση: Η Εργοθεραπεύτρια:

- Συνειδητοποίησε την σημαντικότητα της θεραπευτικής χρήσης του εαυτού για την οικοδόμηση σχέσης και εμπιστοσύνης με την Μαίρη, τα οποία της επέτρεψαν να μοιραστεί την ιστορία της.

- Συμβουλευτήκε τον σχετικό οδηγό (AOTI LGBT+ Good Practice Guidelines).
- Χρησιμοποίησε μία αφίσα με το Ουράνιο Τόξο στην αίθουσα αναμονής για να δείξει ότι η υπηρεσία είναι φιλική προς τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα.
- Αναγνώρισε τους φόβους της Μαίρης και κατάφερε να κατανοήσει καλύτερα γιατί αντιμετώπιζε δυσκολίες στους ρόλους των έργων της.

Παρατηρήσεις συγγραφικής ομάδας

Ένα από τα δυνατά σημεία της πρακτικής της Εργοθεραπείας είναι η θέσπιση ρεαλιστικών “SMART” στόχων (Bovend'Eerd, Botell, and Wade, 2010). Ενθαρρύνουμε την χρήση του εργαλείου “SMART” για την δημιουργία μιας επιτεύξιμης στοχοθεσίας.

Πέτρος – Παιδί σε ΛΟΑΤΚΙ+ οικογένεια

Η Ιωάννα είναι Εργοθεραπεύτρια και εργάζεται σε υπηρεσία πρώιμης παρέμβασης. Πρόσφατα δέχτηκε παραπομπή για να αξιολογήσει τον Πέτρο, ένα αγόρι 4 ετών. Όταν κάλεσε την οικογένεια για να προγραμματίσει το πρώτο ραντεβού, συνειδητοποίησε ότι οι γονείς του Πέτρου ήταν ένα ζευγάρι λεσβιών.

Εκείνη, το έφερε προς συζήτηση στην επόπτηριά της, καθώς δεν ήταν σίγουρη για τον τρόπο που θα λειτουργούσε, αφού δεν είχε ποτέ στο παρελθόν εργαστεί με μία *‘γκέι οικογένεια’* όπως το έθεσε. Η επόπτηρία άκουσε προσεκτικά όλες τις ερωτήσεις και ανησυχίες και την διαβεβαίωσε ότι δεν ήταν ένας εξειδικευμένος τομέας και ότι ουσιαστικά η διαδικασία θα ήταν η ίδια με οποιοδήποτε άλλο παιδί ή οικογένεια.

Η Ιωάννα δεν είχε συνειδητοποιήσει πως το ένα τρίτο των ΛΟΑΤΚΙ+ ενηλίκων στην Ιρλανδία είναι γονείς και ότι δεν ήταν ασυνήθιστο να συναντώνται γκέι και λεσβίες γονείς παιδιών οι οποίοι/ες παραπέμπονται στην υπηρεσία. Η επόπτηρία της μίλησε σχετικά με κάποιες συμβουλές που εμπεριέχονται στον σχετικό οδηγό (AOTI LGBT+ Good Practice Guidelines), συμπεριλαμβανομένης της διασφάλισης της χρήσης γλώσσας χωρίς αποκλεισμούς, την μη χρήση όρων όπως «η πραγματική μητέρα» και την αποφυγή ερώτησης «ποιος είναι ο πατέρας;». Επίσης, εξήγησε στη Ιωάννα, ότι ενώ τα περισσότερα παιδιά που γεννιούνται σε οικογένειες λεσβιών συλλαμβάνονται από έναν γνωστό δότη, θα πρέπει να είναι ευαίσθητη ως προς τους διάφορους ρόλους των μπαμπάδων δοτών. Τη συμβούλεψε να διαβάσει τις οδηγίες των επαγγελματιών υγείας που εργάζονται με οικογένειες ίδιου φύλου (βλ. Παραρτήματα για Useful LGBT+ Publications for Healthcare Professionals).

Στην επόμενη συνεδρία εποπτείας, η Ιωάννα μίλησε για την εμπειρία της σχετικά με την γνωριμία της με την οικογένεια και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι *«ήταν σαν να συναντάς οποιαδήποτε άλλη οικογένεια ή να αξιολογείς οποιοδήποτε άλλο παιδί, στην πραγματικότητα. Η εστίασή μου ήταν στις δυσκολίες που έχει ο Πέτρος και στο πώς θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε εκείνον και τις μαμάδες του»*.

Πέτρος - Βασική Μάθηση: Η Εργοθεραπεύτρια:

- Έκανε χρήση εποπτείας για να ζητήσει καθοδήγηση για μια συνθήκη που της ήταν άγνωστη.
- Έμαθε ότι οικογένειες με ίδιου φύλου γονείς, είναι στην ουσία ίδιες με όλες τις άλλες οικογένειες και η εργοθεραπευτική διαδικασία εστίαζε, ώστε να βοηθήσει τον Πέτρο και την οικογένειά του να ξεπεράσει τις δυσκολίες που αντιμετώπιζε.
- Ανακάλυψε ότι η χρήση του οδηγού (AOTI LGBT+ Good Practice Guidelines) υποστήριξε τη μάθησή της.

Παρατηρήσεις συγγραφικής ομάδας

Είναι σημαντικό να αναφερθεί πως η τεκνοθεσία ομόφυλου ζεύγους έχει νομικά κατοχυρωθεί πέραν της Ιρλανδίας και σε άλλα ευρωπαϊκά κράτη όπως στην Ανδόρα,

Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ισλανδία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Ολλανδία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Ισπανία, Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο. Στην Ελλάδα και Κύπρο δεν έχει κατοχυρωθεί το δικαίωμα των ομόφυλων ζευγαριών στην τεκνοθεσία, ως σήμερα (IGLA – Europe, 2021).

Κλαίρη - τρανς γυναίκα

Μία Εργοθεραπεύτρια βλέπει ένα ωφελούμενο για πρώτη φορά και έχει σημειωθεί από την παραπομπή ότι το άτομο είναι τρανς. Αφού έφερε το άτομο σε ήσυχο χώρο της υπηρεσίας, η ίδια ξεκίνησε την ακόλουθη συζήτηση:

Ελένη: Γεια σου Ιάσωνα (όνομα παραπομπής), είμαι η Ελένη, η Εργοθεραπεύτριά σου. Ο γιατρός σου, σε παρέπεμψε σε εμένα για έναν νάρθηκα χεριού, μετά το ατύχημά σου. Πριν δούμε το χέρι σου, θα σε πείραζε να διευκρινίσω κάποιες λεπτομέρειες;

Ιάσωνας: Κανένα πρόβλημα.

Ελένη: Παρατηρώ από τον φάκελό σου ότι αυτοπροσδιορίζεσαι ως τρανς, αλλά δεν μπορώ να βρω περαιτέρω πληροφορίες πάνω σε αυτό. Είναι το όνομα Ιάσωνας εκείνο που προτιμάς;

Ιάσωνας: Σε ευχαριστώ που ρωτάς, αλλά θα ήθελα να με λες Κλαίρη.

Ελένη: Εντάξει, χαίρομαι που ρώτησα. Θα επιθυμούσες να βάλω το όνομα Κλαίρη στα εργοθεραπευτικά αρχεία;

Κλαίρη: Θα ήταν υπέροχο αν θα μπορούσατε να το κάνετε αυτό.

Ελένη: Κανένα πρόβλημα. Θα θέλατε επίσης να σας αλλάξω τις λεπτομέρειες που αφορούν το φύλο στο αρχείο μου;

Κλαίρη: Ναι, παρακαλώ. Μπορείς να με βάλεις ως γυναίκα.

Ελένη: Εντάξει αυτό μπορώ να το κάνω εφόσον μου συμπληρώσεις και τη σχετική φόρμα συναίνεσης με τα προς το παρόν επίσημα στοιχεία σου. Μπορώ λοιπόν να υποθέσω ότι χρησιμοποιείς τις θηλυκές αντωνυμίες;

Κλαίρη: Ναι. Το εκτιμώ που το διασταυρώνεις αυτό μαζί μου.

Ελένη: Κανένα πρόβλημα Κλαίρη. Τώρα λίγες ακόμη λεπτομέρειες. Είναι εντάξει να χρησιμοποιήσω το όνομα Κλαίρη όταν γράφω την αναφορά μου στον γιατρό σου, ή όταν στείλω επιστολή για ραντεβού στο σπίτι σου;

Κλαίρη: Ναι. Δεν είχα σκεφτεί αυτά τα πράγματα. Μπορείς να χρησιμοποιείς το Κλαίρη όταν μου γράφεις στο σπίτι, αλλά ο γιατρός μου χρησιμοποιεί το Ιάσωνας. Εύχομαι να μην το έκανε. Εάν χρησιμοποιήσεις το Κλαίρη, να βάλεις το “Ιάσωνας” σε παρένθεση, ώστε να ξέρει ότι είμαι εγώ και ίσως μπορέσω να το διευκρινίσω μαζί του κατάλληλα όταν τον δω στη συνέχεια.

Ελένη: Τέλεια. Χαίρομαι που το ξεκαθαρίσαμε από την αρχή. Τώρα, ας ρίξουμε μια ματιά στο χέρι σου...

Κλαίρη – Βασική Μάθηση: Η Εργοθεραπεύτρια:

- Ρώτησε και δεν υπέθεσε το προτιμώμενο όνομα και τις προτιμώμενες αντωνυμίες της Κλαίρης

- Συμβουλευτήκε την Κλαίρη με ποιόν τρόπο και πότε μπορεί να χρησιμοποιεί το προτιμώμενο όνομα και αντωνυμίες, για παράδειγμα, σε μία επιστολή προς τον γενικό ιατρό της ή στην επόμενη επιστολή για ραντεβού στο σπίτι της.
- Έδειξε πώς να ακολουθήσουμε μια ευαίσθητη προσέγγιση σε μία αρχική συνάντηση με ένα τρανς άτομο.
- Σεβάστηκε και έλαβε υπόψη την επιθυμία του ατόμου για το πώς θέλει να αποκαλείται, αλλά και τις νομικές προεκτάσεις όσο αφορά τις φόρμες συναίνεσης και τα επίσημα στοιχεία του ατόμου που είχε μπροστά της.
- Έλαβε υπόψη τις ονομασίες φύλου, στα έγγραφα της υπηρεσίας αλλά και τη σχετική νομοθεσία με τη φόρμα συναίνεσης, ώστε να υπάρχει και η απαραίτητη νομική κάλυψη.

Παρατηρήσεις συγγραφικής ομάδας

Η συγγραφική ομάδα παράλληλα με τον ΑΟΤΙ θεωρεί πως οι τρανς και nonbinary ταυτότητες είναι μέρος του φάσματος της ανθρώπινης ταυτότητας φύλου και ο ρόλος των Εργοθεραπευτών/-τριών είναι να παρέχουν ίση υποστήριξη στα τρανς άτομα. Η ίση μεταχείριση ξεκινάει από τα πρώτα κίόλας λεπτά της συνάντησης με τον/την ωφελούμενο/-η.

Στην παραπάνω μελέτη περίπτωσης βλέπουμε άμεσα ένα παράδειγμα μιας συμπεριληπτικής πρακτικής προς ένα τρανς άτομο, καθώς η Εργοθεραπεύτρια φρόντισε για την εξάλειψη πιθανών παρανοήσεων από τα πρώτα λεπτά της συνάντησής τους.

Επίλογος

Ο συγκεκριμένος οδηγός αποτελεί ένα πρώτο βήμα υπέρ της ΛΟΑΤΚΙ+ συμπερίληψης στον χώρο της Εργοθεραπείας στην Ελλάδα και Κύπρο, ακολουθώντας τις γραμμές άλλων Ευρωπαϊκών χωρών και επαγγελματιών υγείας στην Ελλάδα.

Η θεωρία της Εργοθεραπείας δίνει έμφαση στην σχέση μεταξύ ατόμου, του κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος, των καθημερινών έργων και της εκτέλεσης έργων του. Η ταυτότητα φύλου, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η έκφραση και τα χαρακτηριστικά φύλου έχουν κεντρική σημασία στο αίσθημα του εαυτού ενός ατόμου και αντικατοπτρίζουν τον τρόπο με τον οποίο συνδέεται με τον κόσμο γύρω του. Ο αντίκτυπος που έχουν αυτά τα στοιχεία της ταυτότητας στην καθημερινότητα δεν μπορεί να μην τονιστούν. Οι Εργοθεραπευτές/-τριες που είναι ενημερωμένοι/-ες γύρω από τα ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα είναι σε θέση να υιοθετήσουν μια ολιστική προσέγγιση.

Αυτός ο οδηγός καλών πρακτικών τονίζει την αναγκαιότητα επιστημονικής γνώσης πάνω στα ζητήματα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας. Επιπλέον, μέσω του προτεινόμενου πλαισίου αναφοράς παρουσιάστηκε ένας τρόπος με τον οποίο οι Εργοθεραπευτές/-τριες θα μπορούσαν, από κάθε ακαδημαϊκή ή κλινική βαθμίδα, να συμβάλλουν στην ορατότητα και συμπερίληψη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας.

Ως Εργοθεραπευτές/-τριες ενστερνιζόμαστε τις θεωρίες της προσωποκεντρικής πρακτικής και ολιστικής προσέγγισης, που χαρακτηρίζουν το επάγγελμά μας. Έτσι, έχουμε όλα τα επιστημονικά εφόδια για να καθοδηγήσουμε, μέσα από τις υπηρεσίες στις οποίες εργαζόμαστε, προς την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, για μια συμπεριληπτική πρακτική για κάθε ωφελούμενο/-η. Ελπίζουμε αυτός ο οδηγός καλών πρακτικών να αποτελέσει εργαλείο και έμπνευση για τους/τις Εργοθεραπευτές/-τριες της Ελλάδας και Κύπρου, ώστε να υιοθετήσουν και εξελίξουν την συμπεριληπτική πρακτική στην εργασιακή τους καθημερινότητα.

Βιβλιογραφική Λίστα

Ξενόγλωσση

American Psychiatric Association (2013) *The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (5th ed.)*. Washington, DC: American Psychiatric Association.

AOTI (2013) *Code of Ethics & Professional Conduct for Occupational Therapists*. Dublin: Association of Occupational Therapists of Ireland.

Baron K, Kielhofner G, Iyenger A, Goldhammer V, & Wolenski J. (2006) *The Occupational Self Assessment (Version 2.2)*. Chicago: Model of Human Occupation Clearinghouse.

Blackless M, Charuvastra A, Derryck A, Fausto-Sterling A, Lauzanne K & Lee E. (2000) How sexually dimorphic are we? Review and synthesis. *American Journal of Human Biology*, 12: 151-166.

Bovend'Eerdt, T., Botell, R., & Wade, D. (2010). Writing SMART rehabilitation goals and achieving goal attainment scaling: A practical guide. *Clinical Rehabilitation*, 24(4): 382-382.

Clark F, Jackson J, Carlson M, Chou CP, Cherry BJ, et al. (2012) Effectiveness of a lifestyle intervention in promoting the well-being of independently living older people: results of the Well Elderly 2 Randomised Controlled Trial. *Journal of Epidemiology & Community Health*, 66(9):782-90.

Colour Youth. (2021). <https://www.colouryouth.gr/terms/>

Colpitts, E. & Gahagan, J. (2016). The utility of resilience as a conceptual framework for understanding and measuring LGBTQ health. *International Journal of Equity Health*, 15(60).

CORU (2014) *Occupational Therapists Registration Board Code of Professional Conduct and Ethics*.

Crowley N (2015) *The Rainbow Report: LGBTI Health Needs and Experiences and Health Sector Responses and Practices in the HSE South East Region*. Wexford: Health Service Executive & Child and Family Agency.

Dooley B & Fitzgerald A. (2012) *My World Survey: National Study of Youth Mental Health in Ireland*. Dublin: Headstrong & UCD School of Psychology.

Downs A. (2006) *The Velvet Rage: Overcoming the Pain of Growing Up Gay in a Straight Man's World*. New York: Da Capo Press.

ECRI (2016). *ECRI Report on Cyprus*. <https://www.refworld.org/docid/584e887b4.html>.

Equal Status Acts 2000-2015, Law Reform Commission, Ireland.

Equality Authority (2002) *Implementing Equality for Lesbians, Gays and Bisexuals*. Dublin: Equality Authority.

GLEN (2013) *The 4 Ps Model: Creating an LGBT Friendly Mental Health Service*. Dublin: Gay and Lesbian Equality Network (GLEN). [no longer available]

Higgins A, Doyle L, Downes C, Murphy R, Sharek D, DeVries J, Begley T, McCann E, Sheerin F & Smyth S. (2016) *The LGBTIreland Report: national study of the mental health and wellbeing of lesbian, gay, bisexual, transgender and intersex people in Ireland*. Dublin: GLEN & BeLonGTo.

Higgins A, Sharek D, McCann E, Sheerin F, Glacken M, Breen M & McCarron M. (2011) *Visible Lives: Identifying the experiences and needs of older Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender (LGBT+) people in Ireland*. Dublin: GLEN.

IGLA – Europe. (2012) *Equality for older lesbian, gay, bisexual, trans and intersex people in Europe*. IGLA Europe.

IGLA – Europe. (2021) <https://rainbow-europe.org/>

Killermann S. (2011) Breaking through the binary: *Gender explained using continuums*. <https://itspronouncedmetrosexual.com/2012/01/the-genderbread-person/>

Law M, Cooper B, Strong S, Stewart D, Rigby P & Letts L. (1996) The person environment occupation model: A transactive approach to occupational performance. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 63(1): 9-23.

Mayock P, Brian A, Carr N & Kitching K. (2009) *Supporting LGBT+ Lives: A Study of Mental Health and Well-Being*. Dublin: GLEN & BeLonGTo.

McNeil J, Bailey L, Ellis S. & Regan M. (2013) *Speaking from the Margins: Trans Mental Health and Wellbeing in Ireland*. Dublin: TENI.

Meyer IH. (2003) Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin, American Psychological Association*, 129(5): 674-697.

Meyer I & Northridge M. (Eds.) (2007) *The Health of Sexual Minorities: Public Health Perspectives on Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Populations*. New York: Springer.

Ó'hUachtáin C, Mathews-McKay R & Urain B. (2016) *Burning Issues 2: What's next for LGBT+ Ireland? National LGBT+ Community Consultation 2016*. Ireland: National LGBT+ Federation.

Reed B, Rhodes S, Schofield P & Wylie K. (2009) *Gender variance in the UK: Prevalence, incidence, growth and geographic distribution*. Ashted, UK: Gender Identity Research and Education Society.

TENI (2016) *Heads Up: Trans Guide to Mental Health and Wellbeing*. Dublin: Transgender Equality Network Ireland. www.teni.ie.

WPATH (2011) *Standards of Care for the Health of Transsexual, Transgender and Gender Nonconforming People, 7th Version*. California, USA: World Professional Association for Transgender Health. www.wpath.org.

Ελληνόγλωσση

Αποστολίδου, Ζ. (2016). *Καταπολέμηση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού στα σχολεία*. Hombat.

Θεοφιλόπουλος, Θ., & Παγάνης, Φ. (2019) Βασικές έννοιες και κατευθυντήριες γραμμές για επαγγελματίες και φοιτητές ΜΜΕ. Στο Θ. Θεοφιλόπουλος (Επιμ.), *Η ΛΟΑΤ+ κοινότητα και τα μέσα ενημέρωσης: οδηγός για επαγγελματίες ΜΜΕ* (σσ.16-60). Αθήνα: Colour Youth – Κοινότητα LGBTQ Νέων Αθήνας.

Παγάνης, Φ. (2020) Βασικές έννοιες και ΛΟΑΤΚΙ+ ορολογίες. Στο Ν. Παπαθανασίου & Ε.Ο. Χρηστίδη (Επιμ.), *Συμπερίληψη και Ανθεκτικότητα: Βασικές αρχές ψυχοκοινωνικής στήριξης σε θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας, έκφρασης και χαρακτηριστικών φύλων* (σσ. 423-436). Αθήνα: Gutenberg.

Παπάζογλου, Α. (2020) Η ελληνική ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα τον 21^ο αιώνα. Στο Ν. Παπαθανασίου & Ε.Ο. Χρηστίδη (Επιμ.), *Συμπερίληψη και Ανθεκτικότητα: Βασικές αρχές ψυχοκοινωνικής στήριξης σε θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας, έκφρασης και χαρακτηριστικών φύλων* (σσ. 423-436). Αθήνα: Gutenberg.

Παραρτήματα

Παράρτημα 1: ΛΟΑΤΚΙ+ Οργανώσεις και Οργανισμοί

Accept ΛΟΑΤΙ Κύπρου

Website: <http://accept.cy/>

Email: info@acceptcy.org

Τηλ: +35722253273

Κέντρο Κοινωνικής Δράσης και Καινοτομίας (ΚΜΟΠ)

Website: <https://www.kmop.gr/>

Τηλ: 21 0363 7547

Athens Pride

Website: <http://athenspride.eu/>

Τηλ.: 21 0330 2572

Λεσβιακή Ομάδα Αθήνας

Website: <https://loa.gr/>

Email: lesbiangroup@hotmail.com

Colour Youth Athens

Website: <https://www.colouryouth.gr/>

Email: info@colouryouth.gr

Τηλ.: +30 6945583395

LGBTQI Larissa

Website: <https://lgbtqi-larissa.wixsite.com/lgbtqi-larissa>

Ευρωπαϊκό Δίκτυο κατά του Σχολικού Εκφοβισμού (EAN)

Website: <http://www.antibullying.eu/el>

Οικογένειες Ουράνιο Τόξο

Website:

<http://www.rainbowfamiliesgreece.com/>

Email: ouraniotoksofamilies@gmail.com

Θετική Φωνή

Website: <https://positivevoice.gr/>

Email: info@positivevoice.gr

Τηλ: 210 86 27 572

Ομοφυλοφιλική Λεσβιακή Κοινότητα Ελλάδας (ΟΛΚΕ)

Website: <http://www.olke.org/>

Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (Κ.Ε.Θ.Ι.)

Website: <https://www.kethi.gr/>

Email: kethi@kethi.gr

Τηλ.: 210 38 98 000

Orlando LGBT+

Website: <https://orlandolgbt.gr/>

Email: contact@orlandolgbt.gr

Πολύχρωμο Σχολείο

Website: <https://rainbowschool.gr/>

Email: info@rainbowschool.gr

Σύμπραξη για το Κοινωνικό Φύλο

Website: <http://sympraxi-gender.simplesite.com/>

Email: sympraxi.gender@gmail.com

Τηλ.: +30 6999249614

Thessaloniki Pride – HOMOphonia

Website:

<https://www.thessalonikipride.com.gr/>

Email: homophobia.thess.pride@gmail.com

Σωματείο Υποστήριξης Διεμφυλικών

Website: <http://www.transgender-association.gr/>

Παραπάνω παρουσιάστηκαν ενδεικτικά μερικές από τις ΛΟΑΤΚΙ+ οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών προς ενημέρωση των αναγνωστών/-στριών. Έτσι είναι πιθανόν να υπάρχουν περισσότεροι ΛΟΑΤΚΙ+ φορείς.

Παράρτημα 2: Πρόσθετο υλικό ΛΟΑΤΚΙ+ ελληνικών οδηγών

Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένοι οδηγοί καλών πρακτικών προς ενημέρωση των αναγνωστών/-στριών. Θα πρέπει να τονιστεί πως οι συγκεκριμένοι οδηγοί είναι πηγές οι οποίες στάθηκαν βοηθητικές για την ομάδα συγγραφής του συγκεκριμένου οδηγού. Προτρέπουμε λοιπόν τους/τις αναγνώστες/-στριες να ενημερώνονται συνέχεια, ενώ είναι πιθανόν να υπάρχουν περισσότερες πηγές / οδηγοί από τις ΛΟΑΤΚΙ+ οργανώσεις της Ελλάδας και Κύπρου γύρω από τα ΛΟΑΤΚΙ+ ζητήματα.

Τίτλος	Έτος	Φορέας
Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικών για μία Συμπεριληπτική Εκπαίδευση σε ζητήματα Σεξουαλικού Προσανατολισμού, Ταυτότητας Φύλου και Χαρακτηριστικών Φύλου	2016	Πολύχρωμο Σχολείο
Κατευθυντήριες Γραμμές για τη διαχείριση πρακτικών ζητημάτων που προκύπτουν στη Σχολική Ζωή σε ζητήματα Σεξουαλικού Προσανατολισμού, Έκφρασης, Ταυτότητας Φύλου και Χαρακτηριστικών Φύλου	2017	Πολύχρωμο Σχολείο
Οδηγός για νέα τρανς άτομα: Βασικές πληροφορίες για ζητήματα ταυτότητας φύλου	2019	Colour Youth
Οδηγός για επαγγελματίες ΜΜΕ σχετικά με τη ΛΟΑΤ κοινότητα	2019	ΚΜΟΠ

Παράρτημα 3: Λεξικό Εννοιών

Άφυλο (agender): Άτομο που βιώνει την μη παρουσία κάποιας ταυτότητας φύλου.

Ασέξουαλ (asexual): Άτομο το οποίο δεν βιώνει σεξουαλική έλξη για άλλα άτομα.

Αμφιφοβία (biphobia): Ο φόβος, το μίσος και οι προκαταλήψεις προς τα αμφιφυλόφιλα άτομα. Η αμφιφοβία περιλαμβάνει ένα εύρος αρνητικών αντιλήψεων, στάσεων και συμπεριφορών από στερεότυπα έως και πιο ακραίες εκφράσεις βίας.

Αμφιφυλόφιλος/-η/-ο (bisexual): Άτομο το οποίο αισθάνεται συναισθηματική ή/και σεξουαλική έλξη προς δύο ή περισσότερα φύλα.

Βιολογικό φύλο: Ο όρος χρησιμοποιείται συχνά αντί του όρου «φύλο που αποδίδεται στην γέννηση» για την αναφορά στο σύνολο των χαρακτηριστικών φύλου ενός ατόμου, σε αντιδιαστολή με τον όρο «κοινωνικό φύλο», ο οποίος αναφέρεται στην ταυτότητα φύλου ενός ατόμου.

Ετεροφυλόφιλος/-η Στρέιτ: Ο όρος αναφέρεται σε άνδρες που αισθάνονται συναισθηματική ή/και σεξουαλική έλξη για γυναίκες και σε γυναίκες που αισθάνονται συναισθηματική ή/και σεξουαλική έλξη για άνδρες.

Cisgender (cis/σις): Άτομα των οποίων η ταυτότητα φύλου δεν διαφέρει από το φύλο που τους αποδόθηκε κατά την γέννησή τους. Ο όρος χρησιμοποιείται ως αντίθετος του όρου τρανς.

Σις-κανονικότητα (cisnormativity): Η πεποίθηση ότι υπάρχουν μόνο δύο φύλα και ότι όλα τα άτομα είναι cis.

Coming out: Ένας όρος που σηματοδοτεί την γνωστοποίηση, με τη θέλησή του, του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητας φύλου ενός ατόμου στο περιβάλλον του.

Γκέι / Ομοφυλόφιλος/-η/-ο (gay): Ένας γκέι άνδρας είναι το άτομο το οποίο αισθάνεται συναισθηματική ή/και σεξουαλική έλξη προς άτομα του ίδιου φύλου. Ο συγκεκριμένος όρος στην Ελλάδα χρησιμοποιείται κυρίως για άνδρες.

Έκφραση φύλου (gender expression): Η εξωτερική παράμετρος της ταυτότητας φύλου. Περιλαμβάνει συμπεριφορές και χαρακτηριστικά μέσα από τα οποία ένα άτομο εκφράζει το φύλο του, όπως το χτένισμα, ο τρόπος με τον οποίο κινείται και μιλάει ή άλλες συμπεριφορές.

Gender Fluid: Άτομα των οποίων η ταυτότητα φύλου ή η έκφραση φύλου μπορεί να μεταβάλλεται στον χρόνο σε συνάρτηση με τις υπάρχουσες συνθήκες και την προσωπική αίσθηση του ατόμου. Η ταυτότητα φύλου των ατόμων μπορεί να κινείται ανάμεσα σε ταυτότητες και βιώματα ενός ή/και εκτός του δίπολου άνδρας - γυναίκα.

Ταυτότητα φύλου (gender identity): Η ταυτότητα φύλου είναι ο ατομικός και εσωτερικός τρόπος με τον οποίο βιώνει το κάθε άτομο το φύλο του. Το φύλο ενός ατόμου μπορεί να είναι το ίδιο με αυτό που του αποδόθηκε κατά την γέννηση ή να διαφέρει από αυτό.

Genderqueer: Άτομα των οποίων η ταυτότητα φύλου δεν εμπίπτει στο δίπολο του φύλου ή που εκφράζουν την ταυτότητα φύλου τους με έναν μη κανονιστικό τρόπο.

Ομοφοβία (homophobia): Ο φόβος, το μίσος και οι προκαταλήψεις προς του γκέι άνδρες και τις λεσβίες. Η ομοφοβία περιλαμβάνει ένα εύρος αρνητικών αντιλήψεων, στάσεων και συμπεριφορών από στερεότυπα έως και ακραίες συμπεριφορές.

Ίντερσεξ (intersex): Ένας γενικός όρος ο οποίος αποτελείται από άτομα που γεννιούνται με χαρακτηριστικά φύλου τα οποία δεν ανήκουν αυστηρά στην αρσενική ή θηλυκή κατηγορία ή ανήκουν και στις δύο κατηγορίες ταυτόχρονα. Ο όρος ίντερσεξ έχει λάβει την θέση του όρου «ερμαφρόδιτος/η», ένας όρος που πλέον είναι υποτιμητικός.

Λεσβία (lesbian): Μια λεσβία γυναίκα είναι το άτομο που αισθάνεται συναισθηματική, ή/και σεξουαλική έλξη προς άτομα του ίδιου φύλου (γυναίκες). Αρκετές λεσβίες προτιμούν τον όρο λεσβία από τον όρο γκέι.

ΛΟΑ: Ένα αρκτικόλεξο για Λεσβία, Ομοφυλόφιλο, Αμφιφυλόφιλο άτομο

ΛΟΑΤ: Ένα αρκτικόλεξο για Λεσβία, Ομοφυλόφιλο, Αμφιφυλόφιλο, Τρανς άτομο

ΛΟΑΤΚΙ+: Ένα αρκτικόλεξο των λέξεων λεσβία, ομοφυλόφιλο, αμφιφυλόφιλο, τρανς, κουίρ, ίντερσεξ άτομο. Το «+» στο τέλος χρησιμοποιείται για να δηλώσει συμπεριληπτικότητα σε όλες τις υπόλοιπες ταυτότητες.

Non – binary: Ένας όρος ομπρέλα στον οποίο περιλαμβάνονται και άλλες ταυτότητες φύλου που βρίσκονται εκτός του δίπολου όπως gender – fluid, agender κ.α. Ο όρος περιγράφει τις ταυτότητες φύλου που δεν οριοθετούνται εντός του δίπολου άνδρας – γυναίκα. Ο όρος non – binary καλύπτει ένα φάσμα εμπειριών φύλου και δεν είναι απαραίτητο ότι όλα τα non – binary άτομα αντιλαμβάνονται το φύλο τους με τον ίδιο τρόπο.

Πανσέξουαλ (pansexual): Άτομο το οποίο αισθάνεται συναισθηματική ή/και σεξουαλική έλξη προς άτομα όλων των πιθανών ταυτοτήτων φύλου.

Κουίρ (queer): Ένας όρος ομπρέλας με πολλαπλές ερμηνείες. Στο παρελθόν χρησιμοποιούνταν υποτιμητικά. Πλέον, χρησιμοποιείται συχνά από άτομα τα οποία δεν αποδέχονται τις παραδοσιακές έννοιες των φύλων και της σεξουαλικότητας.

Σεξουαλικός προσανατολισμός (sexual orientation): Η ρομαντική ή/και σεξουαλική έλξη που βιώνει ένα άτομο για άλλα άτομα. Δεν είναι απαραίτητη η ρομαντική και σεξουαλική έλξη ενός ατόμου να ταυτίζονται.

Τρανς / transgender (trans or transgender): Άτομα των οποίων η ταυτότητα φύλου δεν συμβαδίζει με το φύλο που τους αποδόθηκε κατά την γέννηση. Τα τρανς άτομα μπορεί να βρίσκονται εντός του δίπολου των φύλων, να είναι δηλαδή άνδρες ή γυναίκες ή κανένα από τα δύο. Πλέον σπανιότερα χρησιμοποιείται ο όρος διεμφυλικός-ή/-ό.

Τρανς άνδρας: Άτομο στο οποίο είχε αποδοθεί το γυναικείο φύλο κατά την γέννηση και το οποίο αναγνωρίζει τον εαυτό του ως άνδρα. Δύναται να ζει ως άνδρας κάνοντας σωματικές αλλαγές μέσω ορμονών ή/και χειρουργικών επεμβάσεων, ή μπορεί να μην κάνει οποιαδήποτε από τις παραπάνω αλλαγές.

Τρανς γυναίκα: Άτομο στο οποίο είχε αποδοθεί το ανδρικό φύλο κατά την γέννηση και το οποίο αναγνωρίζει τον εαυτό του ως γυναίκα. Δύναται να ζει ως γυναίκα κάνοντας σωματικές αλλαγές μέσω ορμονών ή/και χειρουργικών επεμβάσεων, ή μπορεί να μην κάνει οποιαδήποτε από τις παραπάνω αλλαγές.

Φυλομετάβαση (transition): Η διαδικασία που μπορεί να ακολουθήσει ένα τρανς άτομο για να εκφράσει καλύτερα την ταυτότητα φύλου του και μπορεί να περιλαμβάνει μερικά ή όλα τα ακόλουθα προσωπικά, ιατρικά και νομικά βήματα: να μιλήσει στην οικογένεια, στο φιλικό και το εργασιακό του περιβάλλον, να χρησιμοποιεί ένα διαφορετικό όνομα ή/και αντωνυμίες, να αλλάξει το ντύσιμό του, να αλλάξει το όνομα ή/και το φύλο στα νομικά έγγραφα, να προβεί σε ορμονοθεραπεία ή/και σε έναν ή περισσότερους τύπους χειρουργικών επεμβάσεων.

Φύλο που αποδίδεται στην γέννηση: Κατά την γέννηση αποδίδεται στα άτομα ένα φύλο βάσει των χαρακτηριστικών φύλου τους, το οποίο καταγράφεται στα επίσημα έγγραφά τους. Τα άτομα αναμένεται να έχουν μια ταυτότητα και έκφραση φύλου η οποία θα βρίσκεται σε αντιστοιχία με την απόδοση αυτή.

Τρανσφοβία (transphobia): Ο φόβος, το μίσος και οι προκαταλήψεις για τα τρανς άτομα και όσα άτομα δεν συμμορφώνονται με τις παραδοσιακές αντιλήψεις για την ταυτότητα ή/και την έκφραση φύλου. Η τρανσφοβία περιλαμβάνει ένα εύρος αρνητικών αντιλήψεων, στάσεων και συμπεριφορών από στερεότυπα έως και ακραίες εκφράσεις βίας.

Τρανσέξουαλ (transsexual): Ένα παλιός όρος που χρησιμοποιούνταν για τα τρανς άτομα. Αν και ακόμα χρησιμοποιείται από κάποια άτομα, όρος transgender έχει πλέον γίνει ο πιο αποδεκτός.

